

The Project Gutenberg eBook of Päiväkirja

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Päiväkirja

Author: Stefan Löfving

Translator: Elisabeth Löfgren

Release date: August 20, 2007 [eBook #22361]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK PÄIVÄKIRJA ***

Produced by Matti Järvinen, Tuija Lindholm and Distributed

Proofreaders Europe.

Stefan Löfving'in

Päiväkirja.

Mukailemalla suomentanut E.

Toinen painos.

Ensimmäisen kerran julkaissut

Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapaino 1874.

Digitalisoitu 1882 ilmestyneestä toisesta painoksesta.

Seuraavilla lehdillä annetaan uskollinen, vaikka lyhennetty suomennos Stefan Löfving'in päiväkirjasta, joka vielä säilytetään Porvoon lukion kirjastossa ja muutoin on kokonaisena julkaistu "Lähteissä Ison-vihan historiaan".

Mikä mies Löfving oli?

Siihen antaa hänen oma päiväkirjansa parhaimman vastauksen. Niinkuin leimuava virvatuli hän liikkuu edes-takaisin Ison-vihan synkimmässä pimeässä, ja hänen kertomuksensa kummallisista retkistään on laillansa valaisevainen; se valaisee ainakin sen verran, että näemme, kuinka pimeätä pimeys on.

Ja hänen oma luonteensa sitten! — mikä kummallinen aika, joka tämmöisiä ihmisiä kasvatti! — Katsastakaamme hätäisesti niitä oloja, joissa Löfving oli syntynyt ja kasvanut.

V. 1689 Löfving syntyi Narvassa. Se oli Kaarlo XI:n hallitus-aika. Narva oli silloin Inkerinmaan kenraalikuvernöörin asema, ja Inkerinmaa oli ikäänkuin Suomenmaan etehinen, ei varsinaisesti Suomeen kuuluvana, mutta Suomalaisella väestöllä asutettu ja aiottu meidän maan ulkoarustukseksi Venäläisiä vastaan. Melkein sama virka Suomen suhteen oli Käkisalmen läänillä, joka kuului Inkerinmaan kenraalikuvernöörin alle.

V. 1698 Löfving'in isä, joka oli konstaapeli tykkiväessä, muutettiin Käkisalmen linnaan, ja poika seurasi ja tuli niinmuodoin nykyisen Suomenmaan alaan. Suuret nälkävuodet olivat äskettäin maassamme surmanneet seitsemännen osan asukkaista. Kaarlo XI oli kuollut. Nuori lapsimainen Kaarlo XII oli noussut hallitus-istuimelle, ja kaikki Ruotsin vallan naapurit alkoivat neuvoja laskea, mitenkä voisivat riistää itsellensä kappaleita nuoren hallitsijan kuninkaallisesta viitasta. Tsaari Venäjällä tahtoi Inkerinmaan, varsinkin Nevajoen rämeet, ja niin paljon Suomenniemestä kuin sodan onnetar saattaisi hänelle suoda. Puolan kuningas kosi Liivin tasangoita ja Väinäjoen viljavia rantoja. Tanska pyysi takaisin mitä sillä ennen oli Etelä-Ruotsissa ollut. Näin koitti pohjoisille maille 17:s sataluku verisellä aamuruskolla.

Jo Helmikuussa 1699 tuli Suomeen sana, että Puolan kuningas oli karannut Riikaa vastaan. Suomen ruotuväki pantiin heti jalkeille; vuoden-aian vuoksi täytyi kulkea kiertämällä Inkerinmaan kautta. Mutta Suomenlahden perukka oli vahvassa jäässä, niin että voitiin oikaista Viipurin seuduilta Harjavaltaan ja Kolkanpähän. Eipä aikaakaan, niin oli jo miekanmelske alkanut. Jungfernhof'in luona Suomen poiat virttivät "Hakkapäälliläis"-muistot Saksilaisten vastustajainsa mielessä.

Vaan nyt oli tsaarikin pannut laumansa liikkeelle, Inkerin asukkaat pakenivat tulen ja miekan alta Viipuriin päin. Tsaarin armeija asettui Narvan piirittämään. Silloin tuli nuori Kaarlo kuningas Viroon. Suomalaiset joukot kokoontuivat hänen ympärillensä, ja Narvan tappelu hetkeksi pelasti Narvan, Viron ja Inkerinmaan.

Mutta pian nuoren sankarin maineen-himo vietteli hänen pois näiltä mailta. Tsaari tointui. V. 1703 koko Inkerinmaa joutui Venäläisten haltuun. Pietarin kaupunki alkoi kohota Nevajoen vetelässä suussa.

Silloin Suomenmaa oli kadottanut ulkovarustuksensa. Inkeri ei enää ollut suomalainen, ja tuhansia sen asukkaista siirtyi hävitetyiltä syntymäsijoiltaan, vieraan vallan alta, tullen köyhinä kodittomina pakolaisina Suomalaiseen emämaahansa. Mutta Suomenmaa itse jo taisteli henkensä edestä, sill'aikaa kuin sen oma säännöllinen sotaväki vuodatti verensä Liivin ja Kuurin tantereilla, Puolan tasangoilla, vihdoon Liesnan ja Pultavan verisillä kentillä. Ihmekö siis, että Suomi ei jaksanut ajanpitkään puolustaa itseänsä Venäjän ylivoimaa vastaan. Viipuri lankesi v. 1710; Käkisalme meni kaupanpäälliseksi. Kolme vuotta myöhemmin tuli muun Suomen vuoro. — Tämä oli "Iso-viha".

Tässä maamme kuoleman-taistelussa nuo kodittomat pakolaiset, joiden lukumäärä karttui joka askeleelta, jota vihollisen valta eteni, täyttivät omituisen viran. Sota oli heiltä kaikki ryöstänyt; heidänpä siis täytyi sodasta elatustansa etsiä. Vihollinen oli heiltä kodin ja tavaran vienyt; kosto viholliselle oli siis heidän oikeutensa. Isänmaa oli henkensä heitossa; niitpä enää heidän oma henkensä maksoi. Näin syntyivät Suomalaiset "Sissit", nuo urhoolliset ja sukkelat, useinkin kostossansa julmat retkeilijät, jotka eivät antaneet tsaarin rauhallisesti levähtää pääkaupunkinsakaan lähistöllä.

Ensimmäiset Sissit olivat Inkerin talonpoikia; heidän päällikkönsä oli Kivekäs, ja tämän nimestä heitä yleisesti kutsuttiin Kivekkäiksi. Inkerinmaalla, entisillä kotisijoillansa, he tunsivat joka polun, joka pensaan, ja siellä he hiipivät alinomaan vihollisten kesken, vieden ryöstö-saalista ryöstäjiltänsä. Sitten heihin liittyi onnen-orpoja muilta aloilta ja muista säädyistä; suuria komppanioja syntyi. Kivekkään seuraajana oli majori Luukkoinen. Kapteenit Tillainen, Torakka ja olletikkin Longström saavuttivat samaten suuren maineen. Viimeksimainittu oli talonpoika Savosta, ja hän lopetti vihdoon elämänsä retket Thronthiem'in seuduilla, missä Norjalainen karhun-ampuja hänen kaatoi luodillansa. Monen muun teot ja vaiheet ovat unohduksen virtaan uponneet.

Näitä Suomalaisia Sissejä oli Stefan Löfving yksi, vaikka hän ei ole aivan yht'aikainen varsinaisten Kivekkäiden kanssa; sillä hänen retkensä oikeastaan alkavat vasta silloin, kun Luukkoinen, Tillainen ja niiden vahvat retkikunnat jo ovat hävinneet. Löfving enimmältään liikkuu yksinään vakojana ja seikkailijana. Vaan hänen tekonsa ovat yhtä rohkeat ja kummalliset kuin Kivekkäiden. Kertokoon hän nyt itse, mitä hän Ison-vihan hirmu-aikana milloin niilläkin tavalla toimitti ja puuhasi.

Stefan Löfving'in Päiväkirja.

Kun isä vainajani, konstaapeli Mårten Löfving, vuonna 1698 komennettiin Käkisalmen linnäväkeen, seurasin minä vanhempiani mainittuun kaupunkiin.

V. 1703 panivat vanhempani minut palvelukseen erään viipurilaisen kauppiaan luo, jonka nimi oli Joakim Frese, ja hänen luona palvelin minä vuoteen 1708 asti. Mutta kun sota-jumalan joukot joka päivä kiittelivät silmiäni edessä, pisti mieleeni ruveta heidän ammattiansa harjoittamaan. Kun siis eräänä päivänä sain korvapuustin isännältäni, käytin tilaisuuden lyödäkseni häntä, niin että hän kolmen viikon kuluessa sai virua huoneessaan eikä voinut näyttää itseänsä ihmisille. — Tästä teosta olisin melkein

menettänyt oikean käteni, jos en olisi ollut hyvin tarpeellinen mies, minä kun osasin pitää isäntäni kauppakirjoja.

Joulukuulla 1708 pääsin minä suosituksen kautta kirjuriksi arendaatorille ja raja-majurille Simo Aflechtille, ja minun tuli ylöskantaa verot Sorolahden kartanosta Karjalassa. Siellä venäläinen partiokunta pari vuotta myöhemmin otti minut vangiksi ja minä sain kuuman löylytyksen, kun en ilmoittanut heille missä hovin hevoset ja muu omaisuus oli saatavana. Hoikka kukkaroni sekä vaatteeni kelpasivat venäläisille. Minua sidottiin sitten köysillä käsivarsista, ja sillä lailla sain juosta 1/4 penink. Kiteelle, jossa rovioita valmistettiin, niin ett'en muuta odottanut kuin kuolemaa, mutta Jumalan armon kautta tulin kuitenkin varjelluksi ja vanhalla paidalla varustetuksi. Nyt minua taas kuletettiin hevosten välissä Kiteen kirkolle päin. Mutta kun marssimme pitkän porrassillan yli, joka vei suuren suon poikki, pakenin minä köysineni päivineni keskellä päivää. Venäläisiä oli 300 miestä; minua ajettiin ankarasti takaa, vaan minä pääsin kuitenkin suurella vaivalla toiselle suolle, missä kätkin itseni jääkäreiltä. Muutaman tunnin perästä läksin maantielle, niinköydet käsivarsillani, aikoen taas mennä kotiin eli Sorolahden kartanoon. Ei aikaakaan, niin kohtasin kaksi kasakkaa, jotka kysyivät: "Kuda tij jedos?" (minne matka). — Minä vastasin: "Domoi" (kotia), lisäten suomeksi: toverinne päästivät minut kotia. — Toinen heistä rupesi hitaasti lähtemään tiehensä, mutta toinen aikoi minua uudestaan sitoa, käskien pitämään hänen hevostansa kiinni; mutta kun hänellä oli paljon tavaraa, kattiloita y. m. satulan takana ja hän sai kumartua syvälle ennen kuin alas pääsi, niin minä sain häntä niskasta kiinni ja tappoin hänet hänen omalla miekallansa. Häneltä minä sain noin 1,000 taaleria Venäjän rahassa, joukko hopea-sormuksia ja viherjäisen takin, joidenka kanssa juoksin metsään ja sitten takaisin edellä mainittuun kartanoon.

Ensi tehtäväni, kun olin kotiin päässyt, oli puidattaa jyviä. Isännän puolesta toimitin sitten 50 tynnyrin rukiita ja 20 tynnyriä ohria eversti Stjernschantz'ille, joka oleskeli Savonlinnassa sen sotaväen kanssa, joka antaumisen kautta oli Käkisalimesta päässyt.

Vähän ajan perästä isäntä lähetti minua kolmen rengin kanssa Nurmekseen tiedustelemaan vihollisen tuloa, ja vielä Kajaanin linnaan päin; mutta matkalla jouduin venäläisten rosvojen käsiin, vaan pakenin taas, ja juostuani yksin 6 penink, metsän kautta syksy-yönä, tulin vihdoin talonpoika Oravan taloon Maanselällä. Ennen kuin itse juoksin metsään, autoin erästä renkiä pakosalle, että hän isännälle ilmoittaisi missä olin. Isäntä oli täll'aikaa saanut kokoon 20 maasotilasta, kirjureja ja renkejä, jonka joukon minä tapasin kolmantena päivänä sen jälkeen, ja matkustin sitten heidän seurassaan. Matkalla tapasimme me venäläisiä rosvoja, joita me löimme 2 Adventtipäivänä v. 1710, polttimme heidän makasiininsa ja saimme 60 hevosta. Minä puolestani ammuin 3 miestä, ja pistämällä minä tappoin 10, jotka olivat pakenemassa. Sitten läksin Kajaanin linnaan, jossa minä pyysin eroa virastani, pantiin arestiin toisena Joulupäivänä ja sain 4:tenä eroni ynnä 120 taaleria kopekoissa patronalta. Läksin sitten kapteeni S. Enberg'in kanssa Uudelle-maalle sekä Liljendaliin. Arestin sain siitä että pyysin eroa, sillä isäntäni ei tahtonut laskea minua.

V. 1711 tulin minä munsteri-kirjoittajaksi Turun läänin jalkaväkeen, majuri Jaakko Juhana Fraser'in komppaniaan. Kreivi Nieroth vainaja komensi minua Tammi- ja Toukokuulla samana vuonna partioretkille, ensin majuri Fraser'in ja sitten eversti Stjernschantz'in kanssa Viipurin tienoille. Siellä väijyimme vihollista Pietarinkirkolla Elokuun viimeiseen päivään asti, jolla aikaa minä sain 4 oivallista hevosta, joista yhden annoin kreivi Nieroth'ille. Usein olin komennettu vakoomiselle 3—4 miehen kanssa, niinkuin senaikuisista rykmentin-päiväkirjoista kyllä saa nähdä.

V. 1712, kun siirryimme Turun läänistä Uudellemaalle, läksin kohta keväällä partioretkelle, ensin luutnantti Jochimson'in kanssa Viipurin seudulle, sitten taas luutn. Märten Miltopaeus'en ja vänrikki Erik Sahlman'in kanssa. — Näille retkille minua komennettiin Korkeakoskelta, Sutelasta ja Hämeenkylästä. Syksyllä sota-marsalkki siirtyi armeijan kanssa Säkkipärvälle, aikoen samota Viipurin edustalle asti, josta ei kuitenkaan tullut mitään kiihtyvän talven vuoksi.

Kenraalimajuri Armfelt ja eversti Krusenstjerna komensivat minua v. 1713 polttamaan Porvoon sillan vihollisten esteeksi. Sillan päässä ollessani, ampui vihollinen muutamilla sadoilla muskeeteilla yht'aikaa, mutta minuun ei sattunut kuitenkaan, vaikka savu nousi maasta ympärilläni. Nyt näin yhden miehen juoksevan sillalle, tähdäten minuun; hänen kuulansa vei vasemman korvani, mutta mies kaatui samalla, saatuaan minulta kuulun rintaansa. Toinen puoli sillasta paloi kuitenkin. Palatessani tapasin majuri Gyllenström'in, joka surkutteli korvani kadottamista, sanoen: "Miksi nyt pitää nimittää Löfving'ia, joka on korvansa menettänyt!" "Korvan olen kyllä kadottanut", vastasin minä, "mutta vasemman vaan. Mitäs siitä! Moni menettää täällä henkensäkin". Tuon sanottuani repäisin pois sen palasen korvasta, mikä vielä oli jäänyt riippumaan. Tämän perästä ratsasti majuri muiden upseerien kanssa eversti Maidell'in luo Gammelgård'in kartanoon, missä eversti heitä kestitsi. Majuri Fraser oli täll'aikaa Gyllenström'in sijassa ollut etu-vartiossa, ja juuri kun viimeksimainittu saapui takaisin, tuli myös luutnantti Bergh ja kertoi että venäläiset koettivat päästä poltetun sillan yli, mikä tietysti oli mahdotointa. Majuri nousi kivellet, nähdäkseen heidän temppuunsa. Venäläiset ampuivat nyt tykillä

Papinmäeltä majurin vatsan ala-puoleen, niin että hän lankesi polvilleen; 2 sotilasta kaatui myöskin. Majurin viimeiset sanat olivat: "ach mein herr Pastor, mein herr Pastor!" eli "oi herra pastori, herra pastori!" Neljä miestä kantoi häntä pois karhun nahassa. Hänen huulensa liikkuvat kauan aikaa, vaan ei mitään ääntä kuulunut.

Toisena päivänä me marssimme Porvoosta. Vihollisella oli siis tie avoinna Helsinkiin ja Turkuun, sillä suomalainen armeija läksi Pälkäneelle.

Kun olimme Hattulaan päässeet, pyysin minä koroitusta munsteri-kirjurin toimesta, mutta minulle sanottiin että löytyi parempia miehiä, joita piti eteenpäin auttaa. — Minä kysyin, saisinko eroa, niin minä koettaisin onneani jossakin toisessa rykmentissä, missä ehkä löytyi minua huonompia miehiä, ja missä kenties voisin paremmin edistyä, vaan minun käskettiin jäädä rykmenttiin ja komppaniaan odottamaan. Kuitenkin tein samana päivänä pyynnön kenraali-majurille Fittinghoffille, että hän auttaisi minua Pohjanmaan rykmenttiin. Hän lupasi minulle siinä vältvääpelin paikan, mutta minun piti itse hankkia eroni, jota eversti ei antanut. Kolmannen pyyntö-kirjeen kirjoitin minä kenraalimajuri Armfeltille, joka minulle lupasikin koroitusta, mutta ensin minun täytyi partioretkelle lähteä. Vänrikki Sahlman'in kanssa läksinkin Hattulan kirkonkylästä Hämeenlinnaan ja sieltä ympäri maata, sangen vähäksi hyödyksi valtakunnalle ja kuninkaalle.

Armeijan tappiosta ja hajoamisesta sain minä tiedon, kun vankimme vietiin pois Hämeenlinnaan vievää tietä myöden. Kohta juoksin sinne yöllä yksin 3 peninkulman pituisen matkan. Sitten me läksimme kulkemaan Turkuun, missä löysimme muutamia laivoja ja saaristo-veneitämme, joilla miehistö vietiin Ahvenanmaalle kapteeni Möller'in kanssa, joka oli vankeudesta karannut ja myös kuului Turun rykmenttiin. Mutta minä jätettiin maaherra Stjernstedt'in käskystä vakoomaan venäläisten liikuntoja ja tointa kapt. Möller'in rengin Juhana Ahockin kanssa. Menin ensin puustellilleni Sauvossa 3 penink, ja makasin siellä kolme päivää. Sitten läksin kap. Möller'in puustellille Loimaalle, katsomaan mitä sieltä olisi saatavana, vaan en löytänytkään muuta kuin joitakuuta lampaita, 2 hevosta vanhoilla satuloilla sekä joukon 8 ja 6 leiv. painavia kranaateja. Tämän kaiken laahasin minä omalle puustellilleni.

Nyt sain taas käskyn polttaa erästä makasiinia venäläisiltä Huittisissa, jonka työn otinkin tehdäkseeni.

Tultuani Hannukosken kylään tien varrella, poikkesin sinne, saadakseni tietää oleskeliko vihollinen näillä tienoilla. Muutamat talonpojat, jotka istuivat tuvassa viina-kupit edessään, käskivät minua istumaan, tarjoten kupillisen minullekin, mutta minä ilmoitin ett'en sitä kärsinyt. Talonpojat päättivät minua herraksi; näkyihän tuo liivien kauluksestakin, jossa oli kultainen nauha reunassa. Yksi heidän joukostaan sanoi heti: "Tulkaa vetoa lyömään ett'ei ruotsalainen enää Suomenmaata omista; pannaan 100 riksiä!"

Minä vastasin ett'ei minulla ollut niin paljon rahaa, jonka perästä hän käski minun lähteä helvettiin, muiden suomalaisten herrain jälkeen, lisäten: "Kyllä mulla on palo-veroni valmiina".

Minä sanoin että tuo oli kaikki erinomaisen hyvää, jos hän nyt vaan antaisi minulle vähän ruokaa rahani edestä. Hän sanoi:

"Sinun täytyy maksaa kestikievarin taksan mukaan 10 äyriä hop." — Ne minä annoin, ja minulle tuotiin leipää, silakkaa ja lampaanluu, joka oli vihriäiseksi suolattu.

Vanha ukko tuli täll'aikaa sisään ja istui pöydän päähän. Isäntä meni ulos ja palasi sirppi kädessä, millä hän aikoi naulita minua seinään. Minä pistäydyin pöydän-pään alle ja tartuin muskeettiini oikealla kädellä; silloin ukko sai minua kaulasta kiinni ja tahtoi pidättää minua, mutta minä löin häntä leu'an alle muskeetilla, vedin hanan ylös, ajoin talonpojan siten edessäni ulos ja annoin hänelle kaupan-päälliseksi vähäisen suoneniskun miekallani. Emäntä tuli nyt avuksi korennolla, aikoen toimittaa verisen lakin päähäni; minä löin korenon hänen kädestään ja voitelin säilällä hänen perä-peiliänsä, sillä kun korento putosi maahan hänen kädestänsä, aikoi hän ottaa sirpin, joka makasi minun jaloissani, vaan minä potkaisin sinne tänne, niin että talonpoika ja hänen akkansa saivat aika letkäyksiä. Pääsin vihdoin juoksemaan toverini luokse, joka seisoi hevosten kanssa tiellä, ja nousin hevosen selkään. Ei leikki kuitenkaan loppunut siihen, sillä nyt tuli tuo vanha ukko ja sai muskeetista kiinni, juuri kun minä sitä kohotin. Kun tämä nyt putosi kädestäni, tarttui ukko ainoaan korvaani, sai minut allensa ja huusi kylän väkeä kokoon; mutta nyt sain minä ukon alleni ja löin häntä pari kertaa painetilla, käskin toverini ratsastaa eteenpäin ja juoksin sitten hänen jälkeensä. Sinne jäivät hattu, hansikkaat, veitsi ja rahat talonpojille.

Huittisiin tultuani annoin talonpoikain hävittää makasiini, koska siinä ei ollut paljo mitään tavaraa. Palasin sitten takaisin ja otin rahani sekä yllä-mainitut kalut, jotka olin jälkeeni jättänyt, ja ratsastin sen perästä Turkuun.

Vähän ajan kuluttua lähetettiin minua taas tiedustelemaan josko ja kuinka vihollinen lähestyi.

Tultuani Loimaan kestikievari- eli nimismiehintaloon, sanoi nimismies: "Oi jos teitä olisi 5—6 miestä, niin voisitte saada paljon rahoja!"

"Mistä?" kysyin minä.

"Nyt juuri läksi 6 miestä, vieden koko kuormallisen ruotsalaisia rahoja täältä ohitse".

"Minne läksivät he?"

"Venäläisten leiriin tietysti, 3 penink, täältä; nyt kuorma ehkä on 1/2 penink, päässä, ei suinkaan etempänä".

"Antakaa heidän mennä ja tuokaa minulle tuopillinen olutta!"

Minä join ja toverini samaten, jonka tehtyä molemmat nousimme hevosten selkään ja läksimme ajamaan kuorman jälkiä. — Eräässä kylässä saavutimme venäläiset, ajoimme miehet pakoon ja otimme noin 4,009 karolinia; enempää olisi ollut mahdotoin viedä. Suuri joukko ihmisiä ajoi meitä takaa. Meidän täytyi jättää hevosemme, ja marssittuamme koko yön sekä puolen päivää, saimme viimein lukiolaiselta Hammar'ilta 2 hevosta ja pääsimme Paimiolle, jossa talonpojat aikoivat ottaa meitä kiinni ja viedä meitä venäläisille. Minun rohkeuteni tähden täytyi heidän kuitenkin päästää meidät Sauvoon ja puustellilleni takaisin. Vihollinen ilmoitti tämän jälkeen arpa-kapuloilla koko Turun läänissä, että jos joku majauttaisi tai pitäisi luonansa maan sotaväkeä tai muita pakenevia säätyläisiä, niin heidän talonsa poltettaisiin ja he vietäisiin vaimoinen lapsineen Siperiaan. Minä olin matkoilla Karunan kappelissa tähän aikaan, ja minun täytyi Paimion kautta lähteä Parasiin 2:den vuorokauden vanhalla jäällä, jolla tiellä minä kadotinkin useita ploottuja mereen.

Paraisista läksin Korpon pitäjään, Ruhmariin ja Kalaisiin, jossa minä löysin sotalaivaston laivurin, jolla oli saaristo-vene. Tätä miestä minä kestitsin koko yön, jotta hän veisi minun myötänsä Ahvenanmaalle, mutta hän hiipi kuitenkin salaa tiehensä, ja minun täytyi väkivallalla ottaa luotsit, jotka minun veisivät Signelskär'ille.

Korpun rannalla oli silloin paroni Stjernstedt'in muonalaiva jäänyt kiinni. Tämän minä miesteni avulla ensin vedin veteen; hankin sitten purjeita siihen ja läksin Kökar'iin, koska oli hyvä tuuli sinne. Mainittuun paikkaan jätin laivan talveksi ja jatkoin matkaani Föglön taloupoikais-veneellä. Kapteeni Möller'in seurassa, joka asui Stentorp'in kartanossa, läksin sitten maaherralle ilmoittamaan että 24,000 vihollista oleskeli Turussa. Tätä tehtyäni pyysin virka-vapautta Tukholmaan lähteäkseen, jonka myöskin sain.

Juhana Ahock'in kanssa läksin siis Ekkeröön postiveneille ja kohtasin matkalla eversti Grundell'in, joka minua tutkiskeli ja vei minut mukaansa maaherran luo, jonka asunto oli Hagassa. Maaherra ja eversti seurasivat minua sitten Kumlingen nimismiehen kartanoon. Siellä minun täytyi olla Tammik. 12 päivään asti v. 1714, vaikka jo 14 p. Jouluk. olin pois komennettu; mutta huonon kelin tähden en ennen päässyt lähtemään. Majoittaja Gustaf Gisselkors'in kanssa läksimme Tammikuulla Korppoon, jossa myös olimme jumalanpalveluksessa. Mutta tullessamme kirkosta ulos, talonpojat eivät olleet sen jumalisemmalla mielellä kuin että haukkuivat meitä mitä hävyttömimmällä tavalla, ärsyttäen koko seurakuntaa vihaan meitä kohtaan, niin että meidän oli pakko turvautua kranaateihin. Heitimme sentähden yhden kranaatin maahan. Kun tämä räjähti, juoksivat talonpojat toinen sinne toinen tänne.

Illalla läksimme papin hevosella eräasen talonpojan taloon, ja pyysimme siellä yösijaa. Talonpoika ei sanonut tietävänsä, saisiko hän itsekään olla rauhassa. Minä ajoin ulos talonpojan, hänen vaimonsa ja lapsensa, paljain jaloin. Kiertelin sitten yöllä puolen pitäjää, ja palasin vihdoin taas Houtskär'in pappilaan. Sieltä lähetin sitten arpa-kapuloita useille haaroille, kutsuen kaikki kokoon. Kokoontuneina sain kuulla, että heillä oli 363 ploottua palo-veroa ko'ossa, mitkä rahat aikoivat viedä viholliselle Turussa. Minä selitin heille kuinka viekas vihollisten menetystapa oli; että he ensin koettivat saada kansaa tottelemaan ja sitten tulisivat heiltä yhä suurempia veroja kiskomaan. Minä muistutin myös heidän velvollisuuksistaan entistä kuninkaansa kohtaan, lisäten varoitukseksi, että, jos vihollisen suosio olikin makea kuin viini, niin se myös oli yhtä petollinen kuin viini, joka pian vie sekä pään että jalkain voiman. Itse minä tarjousin kirjoittamaan ruhtinas Galitzin'ille heidän puolestaan, että hän lähettäisi miehiä tuomaan ennenmainitut rahat, sillä Ahvenanmaalta ruotsalaiset partioirekeilijät muka alinomaa heitä vaivasivat, eikä he sentähden uskaltaneet mitään rahoja pois viedä. Minä lupasin myöskin kukistaa lähettiläät ja antaa pitäjälle puolen summan takaisin, mutta toinen puoli jäisi minulle ja minun miehille. Ensin olivat he myöntäväiset tähän tuumaan, mutta toisena päivänä tulivat he ottamaan rahansa takaisin ja käskivät meitä lähtemään tiehemme, jos emme tahtoisi joutua venäläisten käsihin; sanoipa vielä eräs Jaakko Erson: "Meidän kylän miehet yksin voittavat 50 ruotsalaista sotilasta, ja sinä kehtaat tulla muutamilla miehillä". — Niin pian kun hän oli sanonut nuo sanat, viritin minä hanan, käskin hänen kohta langeta polvilleen ja lukea "Isä meidän", — sillä hänen täytyi silmänräpäyksen perästä kuolla. Mutta kun hän luki mainitun rukouksen, laskin minä hanan jälleen, löin häntä

ainoastaan pari kertaa muskeetilla ja sanoin: "Sinä lurjus! Kuinka rohkenet sellaisia sanoja lausua? Miksi et venäläistä lyö!" Tämän perästä vein rahat kirkkoon, ja koko pitäjä lupasi uskollisuutta, mutta minä en saisi mitään venäläistä lyödä heidän pitäjässään. He lupasivat myös varoittaa minua, jos venäläinen ja minä sattuisimme yht'aikaa pitäjään tulemaan.

Tuo sopimus ei ollut sen luotettavampaa laatua kuin että, Nauvoon tultuani, kyytipoika varoittaen kertoi minulle, että joukko miehiä Kivimaalla oli minua vastaan-ottamassa, viedäksensä minun vangittuna venäläisille. Kun siis tulin kartanoon, huusin minä heille, että he nyt valmistaisivat itseänsä taisteluun, mutta silloin pötkivät miehet tiehensä, mikä minnekin. Astuttuani sisään, sanoin minä isännälle, että jos he uskaltaisivat vähänkin vastustella tai kiusata minua, niin minä olisin se mies, joka heidän tietämättänsä jonakuna yönä polttaisin heidän talonsa ihmisineen päivineen, koska olivat esteeksi minulle, jonka piti hankkia tietoja esivallalle Ruotsissa. Tämän uhkauksen kuultuansa ei kukaan enää rohjennut vastustaa minua, vaan minä kirjoitin Ahvenanmaalle vihollisen voimasta ja toimista, oltuani venäläisten parissa Turussa ja ympärillä olevissa pitäjissä. Ahvenanmaalle läksin itsekin, vaan eversti Jaakko Böckler komensi minua kohta taas ulos ennenmainitun Ahock'in kanssa joka usein oli minun armeijani. Minä oleskelin sitten suomalaisessa saaristossa, pitäen kirjevaihtoa everstin kanssa. Koko talven ajalla annettiin meille molemmille ruo'aksi ja palkaksi ainoastaan 30 karolinia.

Kevätpuolella tapahtui että minä läksin Taivassalon kappeliin ja tulin sunnuntai-aamuna erääsen kylään, kun ihmiset menivät kirkkoon. Silloin tuli sanoma Kolkan kylästä, että venäläiset — 1 vänrikki ja 12 sotilasta — siellä menettelivät pahasti. Minä ai'oin kohta lähteä Ahock'in kanssa sinne, kun näimme heidän tulevan kappeliin. Minä ja toverini tappoimme kohta 4 miestä sekä vänrikin. Ahock pakeni, mutta yksin ajoin jällelle jääneet pakosalle sekä sain 5 hevosta ja 8 kuormallista tavaraa, sillä minä ajoin heitä takaa siksi että heidän täytyi jättää re'et ja pelastaa itsensä hevosten avulla. Kappalaiselle Montin'ille annoin minä 2 hevosta, joidenka avulla hän pääsi pakoon Ahvenanmaalle. Mutta nyt vihollisia yhä enentyi, niin että minun täytyi korjata itseni Kumlingen pitäjään. Yöllä matkustaissani näin minä taivaan kannella suuren, loistavan tähden, jonka muoto oli niinkuin kaksinkertainen C. Tästä minä ennustin, että minä kerran saisin kunnian suullisesti puhutella Kuninkaallista Majesteettia, joka tähä aikaan vielä oleskeli Bender'issä Turkinmaalla.

Minua käytettiin yhä vielä vakoojana, ja hyvin usein satuin minä yhten vihollisten kanssa Åfvassa ja Brändön kappelissa. Kerran kuin istuin kirjoittamassa eversti Böckler'ille, tuli paikalle vihollisia, kasakoita ja 150 rakuunaa, ja minun täytyi jättää läkki-astia sekä päällys-takkini ja juosta vartioroviolle. Talonpojat, jotka siellä vartioitsivat, tekivät lusikoita, kauhoja ja sankoja. Minä sytytin rovion tuleen, mutta viholliset sammuttivat sen taas. Minä pistin yhden kasakan kuoliaaksi ja sain juosta 3 peninkulman pituisen matkan. Muutamia päiviä sen jälkeen kohtasin taas 350 venäläistä matkalla Ahvenanmaalle. Minä käännyin takaisin ja kirjoitin Kumlingesta everstille, joka majaili Vargatassa sotilasten sekä talonpoikain kanssa. Päivää myöhemmin täytyi minun lähteä vältväepeli Mathias Gök'in ja etuvartian kanssa Ahvenanmaalle. Kohta haettiin hevonen ympäri maata, ja minä komennettiin Kumlingeeseen, missä viholliset olivat. Minä ratsastin Dehletin yli ja pitkin Kumlingen rantaa, kuitenkin 1/4 peninkulmaa maalta, sillä venäläinen vartia-joukko seiso i aivan meren rannalla. Illalla myöhään tulin erääsen kylään, jätin hevosen metsään ja menin ensin hiljaa katsomaan olisiko vihollinen siellä, mutta en löytänyt ketäkään. Nyt toin hevoseni ja panin sen talliin; itse menin tupaan makaamaan. Siellä nukuin muutamia tunteja, ja kun aamulla ai'oin mennä ulos, huomasin vasta 2 ruumista, joidenka kanssa olin maannut ja jotka osoittivat vihollisen jälkiä. Läksin nyt taas Kumlingeeseen päin, sidoin hevoseni pehkoon ja käänsin turkkini nurin, karvat ulospäin, ja näin konttasin sitten 1/4 peninkulman. Kun minä tällä tavoin lähestyin vartiamiestä, kohtasin vanhan akan, joka samalla tavalla konttasi kirstullensa, jonka oli pensaasen kätkenyt, mutta jonka venäläiset jo olivat tyhjentäneet. Hän kertoi että venäläiset olivat valmiit palaamaan Turkuun. Minä konttasin kuitenkin kylän ohitse eräälle vuorelle, nähdäkseni heidän pois-marssimistaan, ja menin sitten kaivamaan tunkiosta 1/2 tuopin tina-pullon, jonka olin sinne kätkenyt. Samaan tunkioon oli muuan talonpoika kätkenyt 50 ploottua, mutta niitä olivat venäläiset myös kaivaneet sieltä. Minä ratsastin tämän perästä eversti Böckler'in luo, joka oli Kastelholmaan pakenemassa, mutta matkalla oli pysähtynyt. Vaivastani sain häneltä pikku-lahjan ja olin sitte rauhassa Huhtikuuhun asti v. 1714.

V. 1714 komennettiin minua vänrikki Sahlman'in kanssa Suomeen. Mutta Kemiöstä päästyäni sairastuin vilutautiin ja jäin makaamaan Toukokuun keskipaikkihin asti; Juhana Ahock oli minun sairas-vartiani. Kun vähän olin parantunut, annoin viedä itseni veneellä Tenholaan ja Kosken ruukille; sain siellä toveriksi erään kersantin Turun rykmentistä, jonka seurassa kuljin Perniön pitäjään. Siellä tapasimme 3 venäläistä rakunaa, joista löimme yhden ja saimme kukin 50 taalera kopekoissa. Menimme sen jälkeen Tikkalaan takaisin, ja siellä makasin minä kipeänä. Tähän aikaan tuli Ahock takaisin, jonka olin lähettänyt Sahlman'in luo, ilmoittamaan ensimmäisestä sairaudestani. Me läksimme nyt menemään Turkuun. Molemmat olimme me kätkeneet tuli-pallon housuihimme säärien väliin. Minä olin olevinani aivan sokea, ja toverillani todellakaan ei ollut kuin yksi silmä, ja kyttyräselkäinen oli hän

myös. Hän talutti minua 2 päivää, keppi kädessä. Kolmantena päivänä sain sytyttää yhden tuli-pallon, sillä seurauksella, että poltin 3 rakennusta, jotka olivat täynnä matto-jauhoja. Sitten palasimme Perniöön, ja Toukok. loppuun asti kuljeskelin sitten vänrikki Sahlman'in kanssa. Silloin yhtyivät meihin kersantti Holmgren Turun rykmentistä ja G. Gisselkors Pohjanmaan jalkaväestä; me kokosimme mitä maassa vielä löytyi sotaväkeä ja teimme partioretkiä niiden turmioksi, jotka maassa ryöstivät.

Näin löimme Tammelan pitäjässä 2 rakuunaa Kesäk. alussa; toisella oli posti, jonka hän aikoi viedä luutnantti Bruselle. — Saman kuun loppupuolella menimme yhden luutnantin ja 58 miehen kimppuun, jotka olivat erään väliskärin ja hänen kirstunsa saattojoukkona. Nämät tulivat Hämeenlinnasta kun me karkasimme heihin ennenmainitussa pitäjässä. Mutta siinä paikassa oli iso aukio ja venäläiset ampuivat 3 laukausta meitä kohden, josta, Jumalalle kiitos, ei kuitenkaan mitään vahinkoa tullut. Väliskäri ja 8 miestä pääsi pakoon. Luutnantti ja ala-upseeri jäivät 50 sotilan kanssa kentälle. Kappalainen Oxenius Tammelan pitäjässä kysyi olinko kadottanut monta miestä, mutta minä vastasin: ei ainoatakaan. Pappi sanoi tahtovansa, kenenkään huomaamatta, saarnastuolissa kiittää Jumalaa, joka näin harvoin miesten kautta oli niin suuren voiton antanut. — Me saimme sota-arkun sekä kaikkien päällystakit, tavarat ja hevoset.

Sen perästä läksin minä joukkoni kanssa Tenholaan, ja 10 p. Heinäkuuta tulin minä amiraali Wattrangen'in luo, joka oleskeli Hankoniemellä. Mainitun kuun loppuun asti kuljeksi minä tiedustelemassa ja vankia ottamassa, jonka perästä lähettivät minun Turkuun. Kävin myöskin Gustaf Wittfot'in kellarissa, hakkasin siellä rikki 60 tynnyriä, joissa oli hyvää viiniä, jonka annoin vuotaa kellariin. Nämät tynnyrit olivat tsaaria varten ja odottivat hänen tuloansa. Vaikka linna oli vihollisten vallassa ja kaupungissa oli 2,000 kasakkaa, kävin minä yöllä sekä sisään että ulos, sytytin kädessä ja kranaatit paljaina. Sieltä läksin Naantaliin, otin veneen ja läksin Rymättylään, Nauvoon ja Kemiöön ja taas, yhä veneellä, Hankoniemelle. Saatua tiedon että laivasto oli lähtenyt pois, käännyin ja purjehdin Kosken tehtaalle Perniön lahdelle. Sieltä otin ruukin rauta-proomun ja läksin Vänöhön, minne ennen olin jättänyt 4 hevosta; ne otin nyt myötäni ja purjehdin proomulla Ahvenanmeren yli Tukholmaan, ja tulin onnellisesti sinne 10 p. Elok.

21 p. Elok. kenraali Taube komensi minua kahden miehen kanssa Ahvenanmaalle, ja palatessani sieltä toin minä myötäni 3 vankia. — Ajoin ahkerasti takaa erästä upseeria, joka ryösti koko Ahvenanmaalla. Kaikin voimin koetin saada häntä kiinni, ratsastaen sekä salmien että purojen poikki, ja viimein tapasinkin hänen Sundskär'in kappelissa. Minä kysyin tahtoisiko hän nyt kortteerin.

Hän vastasi: "Sinä olet yksinäinen mies niinkuin minäkin. Saadaan nähdä kumpiko ensin armoa pyytää". — Tämän sanottuaan ratsasti hän minua vastaan.

Minä tartuin pistoliini ja ammuin häntä vasempaan käteen ja sitten kylkeen. Mutta nyt minun pistoliippiipuni räjähti rikki; ainoastaan varsi jäi käteeni. Hevoseni kaatui ja minä hevosen alle. Venäläinen olisi pistänyt minuun, jos en olisi saanut irti jalkaani, joka oli hevosen alla. Sitten taistelimme me ankarasti; lopuksi hän väsyi ja pyysi armoa, antoi minulle suuren vyökukkaron, täynnä kopekoita ja puolen ruplan kappaleita, vieläpä lisäksi 2 miehen-kaulavaatetta. Minä talutin häntä erään talonpojan saunaan; ja kuuluu hän siellä kuolleen, kun minä ratsastin Sund'in pitäjään.

8 p. Syysk. palasin minä vankineni. Kreivi Taubelta sain 60 taaleria sekä 3 taaleria päivärahasiksi, ja Ahock sai 1 1/2 taaleria vaskirahaa. Syyskuun 16 p. komensi kreivi minua taas 6 miehen kanssa tiedustus-retkille. Kuljin vakoillen aina Suomeen asti pienellä veneellä, ja pääsin töin tuskin siltä retkeltä hengellä takaisin raportin kanssa. Ruotsiin jäin sitten koko talveksi.

H. K. K. Fredrikin käskystä komensi kreivi Taube minun ja Ahock'in meren toiselle puolelle 10 p. Helmik. 1715. Mutta kun olimme päässeet Ekkeröhön, sanoivat talonpojat että oli mahdotoin viedä meitä kauemmaksi kulku-jään vuoksi, jonka tähden jäin sinne muutamaksi päiväksi. Sattuipa niin, että H. K. K. Fredrik ja kreivi Taube tulivat Grislehamn'iin ja käskivät talonpoikain viedä meidät meren yli. Sain myös muutamia dukaatteja H. K. K:lta ja läksin sitten Jumalan nimessä Signelskär'ille. Siellä olin kaksi päivää kulkujään vuoksi, ja kun meri oli jäätynyt, läksin Ekkeröhön. Täällä kohtasin talonpoikia ja pappeja, jotka olivat pakenemassa Ruotsin puolelle. Jäällä otin minä Herran pyhää ehtoollista Gabriel Grononius'elta ja lähetin passini takaisin inspehtori Allander'in kanssa, sillä pyynnöllä että hän sen antaisi rakkaalle äidilleni Tukholmassa. Vaan ei se kuitenkaan perille tullut.

Me marssimme nyt Saltvikin nimismiehen luo ja olimme siellä vähän aikaa, jonka perästä nimismies kyyditsi meitä Sundskär'ille, koska ai'oin lähteä Dehletin yli. Mutta talonpojat olivat lähteneet saaristoon omaisuutensa ja tavaransa kätkemään, jonka tähden meitä pyydettiin aamuksi viipymään, jolloin lupasivat kyyditä meitä edemmäksi. Jesuksen nimessä panimme me maata, pidettyäni iltarukouksen. Yöllä näin paljon unta venäläisistä, ja aamupuoleen lu'in minä (unessa) kymmenet käskyt, uskon-tunnustuksen, Isä-meidän ynnä molemmat sakramentit, ja kun lu'in viimeiset sanat alttarin sakramentista, seisoi harmaa-päinen mies vuoteeni vieressä ja kysyi, uskoinko minä että kaikki häviäisi ennenkuin yksi ainoa sana siitä, mitä olin lukenut. — Minä vastasin: uskon. Taas kysyi hän samalla

tavalla, ja minä vastasin samoin. Sitten löi hän minua kaksi kertaa olkapäälle, toinen kerta oikein koski, sanoen suomeksi: nouse ylös. — Samassa minä heräsin ja näin emännän seisovan laattialla. Kun talonpoika aamulla oli mennyt ulos, oli ryssä ampunut häntä sääreen oven ulkopuolella. Mutta keskustellessani harmaapää-mieheni kanssa, en ollut mitään kuullut, ennenkuin hän sanoi: nouse ylös! — Samassa hetkessä seisoivat 3 miestä ladatuilla kivääreillä oven edessä. Minä lensin sukkasillani ylös kuin nuoli, otin pistolini ja karkasin heidän päällensä. Toverini oli hämmästyksissään, eikä ensiksi hoksannut asian laitaa ollenkaan. Minä ajoin pois tuvasta ne, jotka oven edessä seisoivat, kun olivat ampuneet ja tähdänneet minun päähäni, mikä ei kuitenkaan onnistunut, sillä minä löin kiväärit alta ylöspäin, niin että kuulat lensivät kattoon; ruutia sain vähän kasvoihini, josta minulla myös on merkki kuolemaani saakka. Sitten karkoitin koko joukon, 20 miestä, sekä huoneesta että kartanolta. Mutta kun olin 50 askeleen päässä talosta, tulivat viholliset sinne ja ympäröivät sen koko kompanialla vaan he eivät uskaltaneet astua sisään ennenkuin olivat repineet maahan koko katon, joka oli lumella peitetty enemmän kuin kynnärän korkealta. Vielä olivat kaikki ryömineet ikkunain alitse, luullen minun olevan huoneessa, vaikka vanha akka eräästä nurkasta huusi: täällä ei ole ketään! Mutta he tietysti eivät ymmärtäneet mitä hän sanoi.

Me läksimme vielä kappaleen matkaa maata myöden ja sitten merelle, s. o. jäälle. Kun olimme päässeet vähän matkaa maalta, oli meidän ja manteren välillä niin paksu sumu, ett'en nähnyt jälkiäni kolme askelta takanani, ja meidän edessämme oli kirkas päivänpaiste aivan niinkuin selkeänä kesäpäivänä. — Boksó'lle tultuamme oli taasen niin selkeä, että näin jäällä, jota myöden olimme tulleet, 40 kasakkaa. Minä käskin toverini mennä heitä vastaan, sillä osa heistä oli lähempänä ja muut olivat jääneet jälkeen, joita heidän tietysti piti odottaman. Sill'aikaa juoksin minä tupaan, jossa sain leivän ja pikkusen juuston. Siellä oli suuri joukko pakenevia talonpoikia, joita minä nyt autoin ulos pakoon. Sitten minä ja toverini läksimme kartanosta, ja viholliset tulivat kohta sinne, ampuivat ja hakkasivat talonpoikia siellä. Me kätkimme itsemme saarella siksi että yö oli tullut, ja käännettyä kenkämme edestakaisin, kuljimme sitten koko yön, ja tulimme taas eräälle saarelle, jossa teimme vähäisen valkean. Siellä me söimme mitä minun oli onnistunut tuvasta saada edellisenä päivänä. — Aamulla varhain tuli koko joukko venäläisiä, ja vaikka ilma oli kirkas, tuli samalla tuulen puuska ja peitti lumella jälkiämme. Venäläiset ratsastivat ympäri saarta; me seisoimme rannalla suuren, lumella peitetyn kiven vieressä. Kun eivät viholliset mitään löytäneet, läksivät he tiehensä. Vähän ajan kuluttua rupesimme kulkemaan Sagöhön päin, mutta aavalla jäällä pyysi toverini saadaksensa levätä, sillä hän oli hyvin uninen. Minä tein niinkuin hän pyysi ja istuin hyvän aikaa jäällä, hänen nukkuessaan; vihdoinkin herätin minä hänen. Hän pyysi taas että saisi vielä vähän nukkua, sanoen ei voivansa pitää silmiä auki. Minä annoin hänen nukkua vielä hetken; sitten herätin hänen ja sanoin että minun oli vilu. Nyt läksimme kulkemaan. Kun olimme Skagö'n pohjoiselle niemelle päässeet, kohtasi meitä koko joukko venäläisiä, jotka pitivät ajoa; toverini pistettiin kuoliaaksi minun vieressäni, ja minä juoksin korkealta vuorelta mereen, joka oli sulana sen juurella. Venäläiset eivät voineet päästä luokseni eikä ampua myöskään. Minä istuin vuoren loukossa, riisuin kengät jaloistani, sillä ne jäätivät kokonaan, ja hieroin jalkojani pakkasen tähden. — Jälkeen puolipäivän tuli toinen partiokunta samaa tietä, jota mekin olimme kulkeneet. Kun huomasivat minun, astuivat he alas hevosistaan ja rupesivat ampumaan minuun ikäänkuin maaliin, sillä, niinkuin jo sanoin, oli meri särkenyt suuren avannon vuoren eteen. Mutta heidän ampumisensa oli turhaa, sillä kuulat lensivät ensin veteen ja sitten vuoreen; minä olin Jumalan turvissa enkä pelännyt monta tuhatta vihollista; päivällä Hänen oikea kätensä minua varjeli; yöllä lepäsin Hänen siipiensä suojassa.

Yön pimeydessä menin taas sieltä ylös saarelle ja aioin hakea väkeä, mutta kun kuulin että venäläiset olivat talossa ja myllyssä ryöstämässä, läksin toiselle saarelle menemään. Matkalla hakkasin minä kiväärillä läven jäähän, juodakseni siitä, ja samassa seisoivat 3 kasakkaa vieressäni. Nousin ylös ja tähtäsin heihin, ja he ratsastivat takaisin saarelle, niinkuin piru olisi heitä takaa ajanut. Menin eräälle korkealle vuorelle, taitoin kuusenoksia alleni sekä ylleni, ja makasin näin puolen yötä, vaikka oli niin kylmä että ruumis ja sielu vapisivat. Nousin sitten ja marssin paljain jaloin 2 peninkulmaa; kengät minun täytyi kantaa kainalossa, sillä ne olivat aivan jäätäneet, eikä minulla ollut sukkia eikä muitakaan vaatteita vaihttaviksi. Jää, jota myöden kuljin, oli kulkujäätä; ja kun välistä jalkoihin koski, niin että kaaduinkin, saivat pää ja kädet ottaa vastaan. Jokainen askel noilla 2:della peninkulmalla oli verellä merkitty. Kun päivä koitti, astuin minä maalle Getan vuorelle, enkä muuta edessäni nähnyt kuin kuolemaa pakkasesta tai nälästä. Istuessani kivellä, ajattelin vielä: Oi noita hulluja talonpoikia, jotka eivät ole ymmärtäneet katkeä itseänsä näin tiheään metsään ja kaukaiseen paikkaan. Astuin taas muutamia askeleita metsään päin, ja nyt huomasin sekä suuria että pieniä jälkiä. Niinkuin lintu-koira juoksin sinne tänne, ja tulin vihdoinkin virvistä tehdylle töllille, johonka talonpojat olivat tavaransa vieneet. Mutta vihollinen oli jo sinne löytänyt. Minä seisoinkin heinillä, jotka vihollinen oli töllistä ulos heittänyt; ja kun heittelin heiniä jaloillani, pääsi näkyviin vanha säkki, ja sen pistin minä alleni. Kun vielä vähän heiniä kääntelin, löysin leivän ja pienen rasian, joka puoleksi oli voilla täytetty. Mieleeni muistui Danielin sanat leijonanluolassa: Herra ajatteletko vielä minua. Hiiliä löysin myöskin, ja näin sain valkean ääressä lämmittää kenkiäni. Mutta niin pian kuin ne jalkaan sain, kuulin vihollisten ääntä. Heitin kohta lunta valkeaan ja astuin takaperin meren rannalle, että näyttäisi kuin olisin sieltä tullut. Menin ensin eräasen loukkoon, jonka jää oli luonut vuoren alle, mutta mieleeni heti juolahti että, jos vihollinen tulisi loukon suulle,

olisin minä helposti vangittu, eikä tämä ensinkään ollut aikomukseni. Astuin siis ulos jälleen ja laitoin muskettini sekä pistolit reilaan. Kävelin sitten edestakaisin vuoren alla, sillä vilu vaivasi minua suuresti. Kun riisuin kengät jaloistani, olivat nämä juuri kuin paleltuneet nauriit, valkoiset aina polveen asti. Kokoilin kohta lunta ja hieroin jalkoja, siksi että olin lämmin ja väsynyt. Panin sitten taas rikkiäiset sukat jalkaan, kävelin ja hieroin uudestaan. Ehtoolla kohtasin talonpojan, jonka seurassa oli pieni tyttö. Pyysin että hän seuraisi minua, mutta hän sanoi, ett'ei hän voinut tehdä sitä lapsensa tähden, joka oli aivan paleltunut, niin että hänen täytyi lähteä kylään, vaikkapa vihollinenkin olisi siellä. Kun miehestä erosin, löysin vähäisen polun, jonka venäläiset hiljakkoin olivat tehneet. Vähän aikaa sitä myöden astuttuani, tulin taas vähäiseen vuoren-loukkoon, johon oli kätkeyty 2 tynnyriä kuivattua lihaa ja tynnyri kuivaa leipää. Kiittäen Jumalaa, joka niin ihmeellisesti minua johti, pistin 10 leipää ja pari liha-kappaletta säkkiini. Nuotta-repaleessa löysin vielä vähän villojakin, jotka vihollinen oli sinne jättänyt; ne pistin kenkiini, ja tuntui se sangen hyvältä kipeille jaloilleni. Taas marssin kappaleen matkaa, ja tein sitten rannalle nuotio-valkean, jonka ääreen jäin 3 päivää lepäämään. Tyhjensin myös kranaattini, heitin ne valkeaan ja sitten jälle, joka niiden alla suli niin, että sain vettä janoni sammuttamiseksi. Koska en enää kuullut vihollisten melua ja jyrinää, läksin minä Dyngö'lle, minne muutamat ihmiset olivat kotia tulleet. Kun olin istunut muutamia tuntia lämpimässä, kävivät jalkani niin huonoiksi, että yksi mies kummallakin puolella talutti minua Finström'iin erään lesken luo, minne saavuin 3 p. Maaliskuuta.

Siellä minulla oli sama ilo kuin Elialla Zareptan lesken luona. — Vihollinen oli ryöstänyt yli koko Ahvenanmaan ja leskeltä myöskin, mutta hänen oli kuitenkin onnistunut kätkeä lumikinoksiin, läävän laattian alle ja muualle senkaltaisiin paikkoihin tynnyri jauhoja, tynnyrillinen leipiä, leiviskä voita ja kaksi leiviskää juustoa sekä tynnyri herneitä. Vihollinen oli vienyt koko karjan, mutta eläimet tulivat vähän ajan perästä kotia, köydet sarvissa. Syntinen ihminen ei käsitä Jumalan kaikkivaltiaisuutta ennen kuin itse on hädässä ollut. Mutta silloin olemme usein valmiit sanomaan David'in kanssa:

"Kuinka tutkimattomat ovat Hänen tuomionsa ja käsittämättömät Hänen tiensä! Koska minä tulen Jumalan kasvoja näkemään. Minun sieluni ikävöitsee ja halajaa Herran esikartanoihin".

Leski pyysi minun jäädä luoksensa, sillä hän pelkäsi omain maamiestensä ryöstämistä. Hän lupasi minulle yllä-pitää ja apua jalkojani varten. Polvillani ryömin minä siellä ympäri, hakkasin puita, muurasin piisin ja paikkasin ikkunoita, ovea ja laattiaa. Jumalan armosta ja akan avulla tulivat jalkani kuitenkin terveiksi muutamain viikkojen kuluttua. Lääke oli keitetty heinänsiemenistä ja jäätyneestä hevosen sonnasta; tätä panin minä jaloilleni niin kuumana kuin vaan kärsin. Ruuastani minä sitten maksoin yhden karoliinin viikossa.

Huhtikuun 3 p. tapasin ylioppilaan Zakarias Wäger'in, joka aikoi lähteä Suomeen takaisin, kun hän turhaan oli koettanut päästä Tukholmaan, minne ei kukaan lähtenyt. Meistä tuli siis toverit. Marssimme Hulttaan ja sieltä vahvalle meren jälle, koska lähellä rantaa oli sohjoa polviin asti. Huhtikuun 9 p. olimme eräällä kalliolla Dehlet'in keskellä, ja sieltä näimme että jää rupesi kulkua valmistamaan, ja kun tulimme Änklingan tienoille ja nousimme paljaalle vuorelle, huomasimme sulaa merta edessämme. Minä kävin istumaan, sillä takaisin oli mahdotoin päästä, ja käskin toverini repiä vuori-sammalta. Sitten menin syrjään rukoilemaan, ja tein sen kyynelsilmin, laulaen lopuksi virren. Turpeesta ja sammaleesta rakensimme majan, suojaksi yön kylmyyttä vastaan. Kun aamulla varhain nousin ja katselin ympärilleni, oli meri ajanut kulku-jäitä saarien väliin. Herätin sentähden toverini; ja nyt kuljimme pieniä ja suuria jääpalasia myöden. Kun olimme päässeet saaren rannalle ja päivä oli noussut, läksi jää matkaansa ja me jäimme Äntlingan talonpoikain luo Huhtikuun 26 päivään asti, sillä kulku-jään ja myrskyjen vuoksi emme päässeet edemmäksi. Sitten annoin viedä itseni Björköhön, sieltä Ässelholmaan sekä Hudskärin ja Käistön kautta Taivassaloon. Siellä vaihetin vaatteita erään talonpojan kanssa ja läksin Uuteenkaupunkiin vihollisen laivastoa katselemaan sekä niitä 9 rykmenttiä, jotka olivat ympäristöön hajoitettut. Tästä kaikesta kirjoitin kreivi Taubelle. Sitten läksin Turkuun ja oleskelin niillä tienoilla, varsinkin Raision pitäjässä, erään nimismiehen luona, jonka nimi oli Silvan ja jonka poika oli ylioppilas. Talon luhdissa kirjoitin joka päivä mitä tapahtui vihollisen armeijassa. 30 p. Huhtikuuta sekä Toukokuun 6, 20 ja 29 p. lähetin raportit Tukholmaan Rymättylän talonpoikien kanssa kaikesta mitä tapahtui. Ja kun kerran sattui niin, ett'ei minulla ollut paperia, kirjoitin omassa nimessäni kirjeen maisteri Turonius'elle Lemulle, ja olin olevinani kirjoittajan renki, kun vein kirjeeni perille. Maisteri kysyi missä herrani oli.

"Hän on metsässä siksi että minä palajan" — vastasin minä.

Maisteri käski minun kertoa että kenraalimajuri Golovin tulisi hänen luo, sekä kiirehti hankkimaan minulle paperia ja lakkaa. Minä tarjosin hänelle maksua, vaan hän ei ottanut sitä vastaan. Käski ainoastaan herrani olla varovainen ja antoi minulle evääksi leipää ja kappaleen lihaa. Seisoin kuitenkin portilla, kun kenraali tuli yhden sersantin ja kuuden rakuunan kanssa. Tämän perästä kuljeskelin minä Lokalahden kappelissa ja lähetin 6 p. Kesäkuuta kirjeen Tukholmaan. Läksin taas Turun kautta setä useitten pitäjain läpi Rymättylään, missä minua odotti kreivi Tauben kirje. Saatuani sen, rupesin taas kulkemaan Turkuun päin kerjäläisenä. Toisen silmäni pidin ummessa, sillä olin sokea olevinani. Kävin

myöskin ruhtinas Galitzin'in luona, ja hän heitti 10 kop. lakkiini. Sitten hiivin hänen kyökkiinsä, jossa kokki minua tutkiskeli. Ensin kysyi hän mistä minä olin.

"Rymättylästä", vastasin minä.

Hän kysyi taas: "Pidetäänkö siellä kaloja?"

"Kyllä siellä silakoita saadaan". — Saatuansa tämän tiedon, valmisteli hän itseään seuraamaan minua kahden miehen kanssa. Evääksi otti hän pullollisen viinaa, 2 suurta venäläistä leipää sekä 50 ruplaa kopekoissa, jotka sitten joutuivat minun haltuuni. Minä kannoin maston ja purjeet veneeseen. Kun olimme päässeet kaikkein laivojen ohitse ja tulimme Rymättylään, otin minä esiin pistolini ja avasin myös toisen silmän. Kun kokki tämän havaitsi, nousi hän ylös ja aikoi karata päälleni, mutta minä pidin molemmat pistolit edessäni ja käskin heidän istua jos eivät tahtoisi tulla ammutuiksi; ja niin nuo kolme miestä seurasi minua Ahvenanmaalle. Siellä kohtasin kommentöri Wrangelin, jonka rekatisa läksin Kappelskäriin. Hänelle minä myös lahjoitin sen veneen, jolla olin tullut kokin ja hänen tovereinsa kanssa. Laivan veneellä läksin sitten Tukholmaan, minne saavuin Kesäkuun 19 p. Siellä jätin vangit kreivi Tauben haltuun.

Heinäkuun 7 p. 1715 komennettiin minä taas 6 miehen kanssa Turkuun, mutta saman kuun 19 p. olimme vielä Furusund'issa vasta-tuulen tähden, vaan pääsimme vihdoon "Wachtmeister" nimiselle amiraali-laivalle, ja saimme 4 naulaa ruutia, 50 kuulaa ja 4 piitä. Koto yön purjehdimme Ahvenanmerellä ja seuraavana päivänä risteilimme Ahvenanmaan, Boksön sekä Simmalaskär'in pohjoisella puolella.

Kuljettuamme vielä Änklingan, Brändön ja Vartsalon ohitse, astuimme maalle lähellä Gålsobyn kylää ja saimme viettää yön metsässä. Mainitussa kylässä olimme pari päivää ja vaihetimme myös vaatteita siellä. Sieltä läksimme sitten arendatori Fingerros'in luo, jota otti meitä hyvästi vastaan. Hän kertoi myös että eräs majuri Aniskoff oli vannonut ettei löytynyt enemmän kuin 6 000 miestä koko Suomessa. Siellä makasimme heinäladossa ja kuljimme sitten yöllä useitten vartiajoukkoin ohitse, joita seisoivat teillä ja niityillä 40 à 50 miestä, ja jotka tutkivat kaikkia matkustavia. Sentähden kuljimme me öisin Heinäkuun 27 päivään saakka, jolloin kaikki vartiajoukot olivat jääneet taaksemme ja me olimme päässeet Järesten kylään Lemun pitäjässä. Olimme siellä päivän aikaa ja saimme useampia tietoja vihollisen asemasta Pohjanmaalla. Sieltä siirryimme Raision pitäjään, josta minä kirjoitin Tukholmaan. Sen tein minä vanhan nimismieheni ylisillä. Venäläiset tappelivat koko päivän keskenänsä tuvassa; minun mieheni olivat metsässä. Ylioppilas And. Silvan kertoi minulle että Raision ja Maarian papit olivat keskenänsä puhuneet, että jos se kirottu Löfving vielä sinne tulisi, niin antaisivat he varmaan vangita hänet. Kysyttyäni mitä Maarian pappi minulle tehdä tahtoi, sain vastaukseksi että hän oli suostunut tuumaan muiden kiusaamisen vuoksi, vaikka hän kiitti Jumalaa että minä nyt olin vuoteen omana niistä lyömisestä, joita muka olisin Juhannuksen aikana saanut Djurgården'issa, missä tapauksessa minä päinvastoin haavoitin enemmän kuin 50 miestä. Nuo papit olivat myöskin humala-päissään soimanneet minua raadoksi sekä käyttäneet muita kauniita nimityksiä. — Tästä kaikesta tiedon saatua, läksin minä menemään pappilaan ja olin olevinani talonpoika Huittisista, joka tahtoi ostaa suoloja. Papin vaimo kyseli muutamista siellä asuvista leskistä, ja minä annoin hänelle tyydyttäviä vastauksia. Sitten antoi hän minulle juomista ja kiitti ruotsiksi minun käsiäni, sanoen: "Tuo talonpoika ei ole paljon työtä tehnyt käsillään". Menin sitten toverini luo, ja nyt läksimme Turkuun sekä sieltä Maarian pitäjän kautta Hämeenlinnan tielle Ravattulan kylään.

Heinäkuun viimeisinä päivinä läksimme Someroon päin, ja tällä matkalla kohtasi meitä alinomaa matkustajia; mutta minä olin aina ensimmäinen kysymään mistä he tulivat. Itse sanoin tulevani kolmannesta tai neljännestä pitäjämästä, jotta en mitään hullua puhuisi, jos olisi ruvettu minua kuulustelemaan.

Vihoin kautta läksimme Pusulan kornetin-puustellille. Talonpojan nimi, jonka luo tulimme, oli Matti Paavalinpoika. Hän kysyi mistä minä olin.

"Hollolasta", — vastasin minä, ja mies sanoi ihmistä siellä suuriksi veijareiksi.

"Ei kaikki kuitenkaan. Eikö teidänkin pitäjässä ole veijareja joukossa?"

"No niin, kyllä sellaisiakin löytyy" — sanoi mies; ja minä pyysin häntä ulos kanssani, kerroin hänelle että olin upseeri ja kehoitin häntä uskollisuuteen ja rehellisyyteen entistä esivaltaa kohtaan.

Uskollisesti hän sitten käyttikin itseänsä, antoi meille paljon tietoja ja ruokaa samaten. Yötä olimme siellä, ja aamulla sanoi hän ettei ollut hyvä mennä provasti Ritz'in luo, sillä siellä majaili venäläinen luutnantti; vaan sentähden neuvoi hän meitä metsän läpi lukkarin taloon.

Sieltä lähetin pyytämään provastia puheilleni, ja hän tulikin kohta kirkkoon, jossa antoi minulle tietoja vihollisen voimasta. Hän kirjoitti myös omakätisesti päiväkirjaani Elokuun 1 p., ja kun olimme saaneet

kaikki tiedot, menimme eteenpäin, kiittäen Jumalaa, joka pyhain enkeleinsä kautta oli meitä suojellut vaarallisilla matkoiltamme.

Niille, jotka nyt kysyivät mistä minä olin, vastasin että olin Naantalista ja muka ostelin eläimiä ruhtinas Galitzin'ille. Lahjoitin myös tupakkaa siellä ja täällä ja poistin sillä tavoin kaiken epäluulon itsestäni ja miehistäni, sillä kovasti peljättiin sissejä ja vakoojia vihollisen uhkausten ja julmuuden tähden.

Seuraavina päivinä kuljeskelimme Tammelan pitäjässä, odottaen venäläistä postia Moskovasta, mutta se ei tullutkaan. Sen sijaan tuli vaunut, jotka olivat täynnä kalkunoita, kanoja ja kukkoja. Vartioina oli 6 rakuunaa, joidenka kanssa syntyi pieni kahakka, ja yksi minun miehistäni kaatui ja haudattiin metsään. — Me saimme paljon ruokaa ja runsaasti kananpaistia. Metsän kautta marssimme sitten Lopelle. — Me olimme muka hakemassa hevosiamme, jotka venäläiset olivat vieneet.

Näillä retkillä osoittivat Provasti Tavonius ja nimismies Kollin meille suurta ystävyyttä ja näyttivät uskollisuuttansa antamalla meille tietoja vihollisen toimista y. m.

Elokuun 17 p. läksin minä Helsinkiin ja ostin 4 naulaa suoloja. Palasin sitten miesteni luo, ja heidän seurassaan kuljin Gloms'in ohitse. Siellä oli yksi kapteeni sekä yksi luutnantti komppanian kanssa niittämässä heiniä Helsingin komendanttia varten. Me kuljimme näiden kaikkien ohitse ja menimme yötä myöden vanhan Tavonius'en luo, joka asui Långstrand'issa. Hänen heinä-ladossaan olimme yhden päivän, sillä talonpojat pelkäsivät kauheasti vihollisia, jotka olivat ankarasti uhanneet niitä, jotka vakoojia majoittaisivat.

Samana kuuna 19 päivästä alkain kuljeksimme sitten paikasta paikkaan, mitään erinomaista tapahtumatta. Sanoimme olevamme milloin toisesta pitäjistä, milloin toisesta. Vihollisen armeijan asemasta kirjoitin sillä aikaa kreivi Taubelle.

Nimismies Flöger'in vaimo tutki minua myöskin hyvin tarkasti. Hän kysyi mistä minä olin, ja kun vastasin olevani Espoosta, ei hän siihen tyytynyt, vaan teki monta harmillista kysymystä vakoojista y. m. Kuitenkin antoi hän meille veneen, jolla pääsimme edemmäksi Björnholmaan.

Sauvon pitäjässä ollessamme, syyskuun ensimmäisinä päivinä, kertoi minulle nimismiehen Anders Björck'in leski, että eräs venäläinen kapteeni Gordian oli käynyt Tukholmassa (ei kuitenkaan kaupungissa) vakoomassa. Tämän lesken luona oli paljon venäläisiä, mutta hän oli kuitenkin uskollinen.

Kuljettuamme sitten niittyjä ja soita, tulimme Nousiaisen kirkolle. — Syyskuun 8 p. olin erään torpparin luona Nynäs'issä, mutta yöllä läksin Järäisiin ja makasin siellä ensin eräässä aitassa isännän tietämättä. Siitä tämä aluksi kovasti suuttui, mutta leppyi taas, niin että piti meitä siellä 10 päivään asti, jolloin läksin erään miehen luo, jota nimitettiin Mahalan Mikkeliksi ja jonka myös sanottiin olevan pahemmin suuttunut kuin kukaan muu ruotsalaisiin ja kaikkiin, mitkä heitä majoittivat.

Kun tulin tämän miehen luo, jota koko pitäjä pelkäsi, tervehdin häntä ystävällisesti nimellään. Hän otti minua vastaan, kysyen mistä olin. Minä vastasin: "Etkö sinä tunne minua, vaikka minä tunnen sinua sekä sun vaimosi sukua" (minä olin nimittäin pitäjässä saanut hyvin tarkat tiedot hänen suvustansa); — "jää siis hyvästi, koska et tahdo minua tuntea". — Tämän sanottuani menin ulos. Hän tuli kohta perästä, ja se olikin tarkoitukseni. Minä selitin hänelle nyt kaikki mitä minuun koski, ja pyysin että hän kätkesi minua, jonka hän myöskin teki. Talonväelle kertoi hän että minä olin vanha ystävä hänelle. Sitten seurasi hän minua. Lähden talosta täytyi minun harmikseni kantaa erään venäläisen kapteenin koiranpenikkaa käsivarrellani, ja Mikkelin ratsasti hevosellaan perässä. Kun sitten olin saanut asiani toimitetuksi, s. o. olin nähnyt sinne sijoitetun sotajoukon, saattoi Mikkelin minua torppaan, joka kuului Lähden kartanon alle. Sitä ennen tapasin erään miehen, joka tunsu minun, kun oli nähnyt minun kapteenin Andersen'in luona Turun jalkaväessä. Tälle annoin muutamia karolineja, ett'ei hän ilmoittaisi silloin eikä vast'edes ken minä olin.

Torpasta annoin soutaa itseni Vehmaalle. Mutta enpä tullutkaan sinne juuri suoraan, sillä kyytimieheni laskivat maalle eräälle saarelle, vakuuttaen että se oli mannermaata. Siellä sitten olin pahassa pulassa, mutta pääsin kuitenkin vihdoinkin ruovon-leikkaajain kanssa pois. He jotenkin hämmästyivät, kun löysivät ihmisen saarella ilman venettä.

Syysk. 11 p. lähetin minä tuomaan arendatori Fingerroos'in, joka muun muassa tiesi kertoa että kaksi suomalaista nais-ihmistä oli käynyt ruhtinas Galitzinin luona, pyytäen tulla kastetuiksi venäläiseen uskoon. Ruhtinas oli kysynyt, mitä he sitten omasta uskostaan ajattelivat. Siihen he vastasivat, että pitivät kreikkalaista uskoa yhtä hyvänä kuin ruotsalaistakin; mutta että tahtoivat muuttaa pääasiallisesti sentähden, että oli ilmaantunut niitä, jotka tahtoivat heidät naida. — Sitten oli ruhtinas kysynyt, tunsivatko noiden sulhasten nimet, ja he vastasivat että ne olivat N. N:n rykmentistä. Miehet kutsuttiin nyt esiin ja heiltä kysyttiin, tahtoivatko mennä naimiseen näiden naisten kanssa; mutta

miehet vastasivat: ei. Ruhtinas oli uhannut heitä, sanoen että jos eivät totta puhuisi, niin hän antaisi rangaista heitä; mutta he olivat sittenkin vastanneet: ei. Nyt oli hän luvannut että naiset saisivat kasteen, ja he vietiin kaakin-puulle, löylytettiin vitsoilla aika lailla ja asetettiin sitten näytteille kaupungissa. Vielä tiesi arendatori kertoa että ruhtinas Galitzin oli sanonut Vehmaan kirkkoherralle: "Te kirjoitatte kaiketi nyt Ruotsiin. Sen saatte mielellään tehdä, sillä minä en ruotsalaisia pelkää. Tiedän myöskin kaikki mitä Tukholmassa tapahtuu". — Saatuaani tarpeelliset tiedot, annoin soutaa itseni Tersalon kylään, josta sitten läksin Haukalle.

Tähän aikaan lähetin kolme kirjettä Tukholmaan, nimittäin sihteri Abraham Dracke'lle, amiraali Wachtmeister'ille ja kreivi Taubelle. Mainituissa kirjeissä kirjoitin seuraavista asioista: 1) että kaikki venäläiset yli-upseerit olivat saaneet käskyn varustaa itseänsä ruo'alla kahdeksi kuukaudeksi; 2) ruhtinas Galitzin'in matkasta; 3) venäläisestä laivastosta; 4) venäläisistä vakoojista Tukholmassa; 5) Muonasta ja väen-nostosta; 6) Pohjanmaalta tulleesta jaalasta, joka oli lastattu 136 tynnyrillä lohta; 7) vaatteuksesta ja verojen vaatimuksesta; 8) vihollisen voimasta Turussa; 9) ihmisten toiveista; 10) jyvien jakaamisesta pitäjissä leipomista varten, joita oli 499 tynnyrin paikoilla; 11) että käsky annettaisiin minun palaamisestani. — Minä lähetin Erik Lind'in Tukholmaan ja annoin hänelle matkaa varten 2 dukaatin kultasormuksen ja 4 taalaria vaskirahaa.

Syyskuun 13 p. täytyi minun olla Hankalla, koska venäläisiä laivoja ja veneitä kulki edestakaisin koko päivän. Sitten palasin Fingerroos'in luo ja sain asettaa leilit arendatorille ja venäläisille, jotka hänen kanssansa keiliä heittivät. Venäläiset luulivat minua mustalaiseksi taikka n. s. tatariksi. Parin päivän perästä ostin Fingerroos'ilta hevosen, josta maksoin 8 riksiä ja läksin Lemulle päin. Mahalan Mikkelin antoi minulle vaatteita ja satulan lainaksi.

18 p. samaa kuuta olin kirkossa, ja kun palasin sieltä kotia, tuli venäläinen rakuuna ja tahtoi hevoseni kyytiin. Kun hän ei sitä saanut, löi hän minua kepillä käsivarteen, jota iskua minä sain pitää hyvänä isännän tähden. Sitten kävin minä Turussa, ostamassa paperia ja lakkaa maisteri Paulin'ille; niin ainakin kerroin siellä, eikä se pelkkää valhetta ollutkaan, koska sille paperille kirjoitin hänelle kirjeen hra Grabben nimessä. Aikomukseni oli koettaa, oliko hän yhtä uskollinen venäläisiä kohtaan teossa kuin sanoissa, vai olivatko heidän uhkauksensa saattaneet häntä sanomaan, että hän vangitsisi kaikki ruotsalaiset, erittäinkin minut, jos joutuisin hänen tielleen. Minitussa kirjeessä pyysin että herra pastori lähettäisi rengin (itse vein kirjeen perille) kautta 20 riksiä venäläisissä rahoissa, koska minä tarvitsin sellaisiakin hyödyttääkseni isänmaata ja täyttääkseni ruotsalaisen esivallan käskyjä. Minä lähetin myös velkakirjan, jota vastaan hän voisi saada saman summan ruotsalaisissa rahoissa ensi tilaisuudessa. Lopuksi neuvoin häntä ettei hän puhuisi paljon rengin kanssa, sillä tämä oli suuri veitikka eikä liioin luotettava mies. Kirjeen alle panin nimen: Ernest Grabbe.

Kun tulin Halikkoon, ei herra Paulin ollut kotona. Sidoin hevoseni kiinni ja astuin porstuaan. Siellä kohtasi minua neiti Bäck, hra Paulin'in käly. Hän kysyi mistä minä olin. Minä vastasin että tulin Kemiöstä ja että minulla oli kirje pastorille.

"Anna se tänne", sanoi hän, ja minä annoin. Hän oli juuri aikeessa avata sitä, kun hra Paulin tuli ja oli pahoillaan tuosta kälynsä aikeesta. Pastori meni nyt sisään, luki kirjeen ja käski minua kohta sen perästä kamariinsa. Siellä kysyi hän mistä minä olin.

"Kemiöstä", vastasin taas.

"Kenenkä renki?"

"Herra Erikin".

"Kuka on sinun lähettänyt".

"Sama herra".

"Tiedätkö kuka on kirjoittanut tämän kirjeen?"

"Tiedän. Nimismies ja lukkari puhuivat keskenänsä että se oli Raabbenpoika, joka oli hra Erikin luona".

"Mistä he ovat tulleet?"

"Tukholmasta".

"Kuinka on hän ja hänen seuransa puettuina, ja kuinka monta heitä on?"

"Viisi miestä talonpoikais-puvuissa, ja joka miehellä on paljon ruotsalaisia rahoja". — Tuon viimeisen sanoin sen vuoksi, että hän helpommin uskoisi asiaa ja antaisi rahat.

"Minkä näköinen mies on Grabbe?"

"Hän on yhtä pitkä kuin minä, ja hänellä on vähän partaa".

"Missä olet sinä syntynyt?"

"Karjalassa Sorolahden pitäjässä".

"Sen huomaan puheestasi että olet Karjalasta. Tiedätkö sanoa kuinka monta pitäjää on Sorolahden ja Käkisalmen välillä?"

"Kiteen, Ruokolahden, Kurkijoen ja Hiitolan pitäjät", vastasin minä.

"Se on oikein, sillä minä olen ollut koulumestarina Käkisalmissa. — Vaan kuinka sinä olet tänne tullut ja kuinka kauan olet täällä ollut?"

"Minä tulin kirkkoherra Gutzeus'en kanssa ja olen nyt 6 vuotta palvellut täällä; hän on lähtenyt Tukholmaan ja minä olen hra Erikin luona".

"Mikä on sinun nimesi?"

"Stefan Martinpoika".

"Vai niin. No tule nyt, Stefan, minun kanssani tupaan, niin saat ruokaa". Minä kiitin ja seurasin. Neito pani pöydälle kappaleen paistettua lihaa, silakkaa, voita ja leipää. Kun istuin atrialle, sanoin ett'ei minulla ollut veistä, sillä siellä oli muutamia venäläisiä rakuunoita, ja minä en uskaltanut ottaa esiin sitä, mikä minulla oli. Hra Paulin antoi minulle silloin oman veitsensä.

Kun nyt rupesin syömään voita ja leipää, leikkasin silakkaa, sanoen: "Tämän silakan olette meidän pitäjistä ostaneet".

"Emme ole!" — sanoi pappi. Minä lausuin taas: "Kyllä se maistaa aivan niin kuin meidän silakat". Tahdoin nimittäin näyttää hyvin tyhmältä sekä papin että venäläisten silmissä. Nyt pappi suuttuikin ja sanoi, kiroten: "Kaikilla silakoilla on tietysti sama maku, ja näitä olemme ostaneet Korpon talonpojilta Turun joella".

Kun olin syönyt, tulivat venäläiset myös ja pyysivät ruokaa. Pappi leikkasi heille kappaleen lihaa ja leipää, ja antoi ne heille käteen. Silloin kuiskasin minä eräälle miehelle: "Oh, älä sinä syö, koska et saa pöydän ääressä istua, niinkuin minä!" — Venäläinen antoikin lihan ja leivän papille takaisin ja sanoi menevänsä tappamaan lampaan talonpojan talosta, ja uhkasi vielä papillekin jotain tehdä. Mutta tämä astui sisään luutnantin luo, joka siellä asui, ja tällä lailla sai ainakin yksi venäläinen sen selkä-saunan, jota en voinut silloin itse niille antaa.

Illalla rupesi hra Paulin taas tutkimaan minua, melkein samalla tavalla kuin ensi kerralla: kysyipä vielä: "Kuinka he juuri sinua lähettivät?" — "Kun ei ollut parempaa miestä", vastasin minä. Sitten kysyi hän taas nimeäni, ja minä vastasin että se oli Stefan Martinpoika. Suomea minä puhuin koko ajan, ettei kenkään saisi tietää minun osaavan ruotsia.

"Kuule Stefan", sanoi pappi, — "jos sinä kerrot tästä sinun asiastasi kellekään elävälle sielulle, niin sinä, herrasi ja minä sekä moni muu menettää henkensä. Mene nyt levolle, kyllä sun hevosesta huolta pidetään". Minä sanoin hyvää yötä ja menin renkitupaan. Siellä minä makasin penkillä, pää venäläisen päätä vastaan.

Aamulla tuli neiti Bäck tupaan, herätti rengit ja hetken perästä minutkin, vaikka ainoastaan olin nukkuvinani ja valmistelin itseäni uuteen tutkintoon. Nousin, pesin ja kampasin itseäni, sidoin kaulavaatteen kaulaan, ja näytti niinkuin neiti olisi ajatellut: siivo renki tuo onkin. Kun olin valmis, seurasin häntä sisään. Pappi, joka silloin vielä makasi vaimonsa vieressä, käski kälynsä antaa minulle leipää ja paloviinaa. — Kun olin syönyt, kysyi pappi taas nimeäni, ja minä vastasin niinkuin ennen: Stefan Martinpoika. — "Se on oikein", sanoi pappi. "Tässä on kirje herra Erikille. Sano hänelle, että minä luotan häneen. Grabbesta minä en huoli. Tässä on rahat: Anna ne ensin herra Erikin omaan käteen". — "Annan kyllä" — sanoin minä; — "mutta onko myös kukkaro sinetillä kiinnitetty?" Tämän kysymyksen tein, jotta hyvin yksinkertaiselta näyttäisin, vaikka kyllä näin että kukkaro oli kiinnitetty.

"Se on kiinni", vastasi pappi. "Älä vaan hiisku kenellekään mitään tästä asiasta, Stefan Martinpoika".

"Ei suinkaan, Jumala varjelkoon! Piru vieköön sen, joka siitä puhuu. Älkää te, hyvä herra, myöskään puhuko siitä mitään!"

Pappi vannoi ettei hän kellekään puhuisi rahoistansa; ja nyt jätin minä hyvästi ja panin satulan hevosen selkään. Kun olin valmis lähtemään, kutsutin Malm'in kautta, joka oli minua seurannut, papin

vielä kerran ulos puheelleni. Pappi tuli, ja minä vein hänen syrjään, sanoen ruotsiksi: "Jos olette rehellinen minua kohtaan, tahdon ilmoittaa teille merkillisen asian".

Hän vannoi olevansa rehellinen ja uskollinen. Silloin sanoin minä: "Tässä saat rahasi takaisin, nimeni on Löfving. Olen koetellut sinua, olisitko rehellinen ruotsalainen. Sinä olet uhannut jättää minua vihollisten käsiin. Tee nyt tehtäväsi; täällä on luutnantti ja 2 rakuunaa, heitä on siis kolme ja ovat kylläksi väkevät tappamaan minun".

"Ei, hyvä herra, tule sisään! Minä olen uskollinen ystävä sinulle".

Minä menin sisään ja otin pistolit esiin, niin että papin oikein oli paha olla minun tähteni. Hän pyysi minua jäämään, johon myös suostuin. Sitten joimme veljen-maljan, ja yöllä makasin minä Malm'in kanssa portti-vajan ylisillä.

Syyskuun 21 p. läksin Malm'in kanssa Ruskon kylään ja olin siellä jumalanpalveluksessa. Herra Paulin vihki myös siellä erään rengin. Olin olevinani Malm'in renki, ja minäkin pääsin häihin. Kun pöytään istuttiin, annettiin minulle ensin jotenkin etevä sija, mutta sitten kaikki lykkäsivät minua niin, että viimein jouduin pöydän alimmaiseen päähän, mikä kaikki sai tapahtua. Kun olimme syöneet, rupesi pappi tanssimaan morsiamen kanssa. Papin perästä menin minä morsianta tanssittamaan, mutta venäläinen luutnantti otti morsiamen pois käsistäni, sanoen: maltzii! (ole vaiti). Minä autoin häntä rallattelemisessa; ja kiitokseksi jätti hän sitten morsiamen minun haltuun, kun itse oli lopettanut tanssinsa. Sitten joi hän minun kunniaksi koko pikarillisen viinaa, sekä käski minun juoda hänen maljansa. Olin olevinani aivan juovuksissa, ja juodessani kumarsin niin syvästi että kaasin kaikki hänen saappaasensa. Noin tein minä 2 tai 3 kertaa, niin että lopuksi, kun hän tanssi tai käveli, kuului ikäänkuin olisi hän noussut merestä. Tein monta sellaista konstia, mutta liian pitkäksi kävisi niiden kertominen. Viimein venäläinen sanoi että minä olin narrittelija ja tarjosi Malmille 20 ruplaa minusta, sillä hän aikoi lahjoittaa minut ruhtinas Galitzin'ille. Minä pyysin Malm'in ja Paulin'in myydä minut, mutta he eivät uskaltaneet. Kun kaikki olivat panneet maata, ratsastin minä Malm'in kanssa vielä 2 1/2 peninkulman matkaa sinä yönä.

Me läksimme Turkuun ja sen ympäristöön katselemaan laivastoa. Sitten kuljimme aina edemmäksi, siksi että tulimme herra Fingerroos'in taloon. Siellä kävi Vehmaan kirkkoherra minun puheellani. Hän vakuutti uskollisuudestaan y. m., ja sanoi olevansa valmis auttamaan minua, jos tarvitsisin rahoja lainaksi j. n. e.

26 p. läksin minä Taivassaloon. Aikomukseni oli lähteä myös pastori Strandman'in luo samalla matkalla, mutta sain kuulla että siellä oli venäläinen kapteeni 12 miehen kanssa. Sentähden menin Kaitaisiin ja olin yötä siellä.

Ennen kuin läksin Strandman'in luo omana renkinäni, kirjoitin hänelle kirjeen, jossa kerroin että minä kummastuen olin kuullut mikä venäläis-ystävä hän oli. Sanoin myös että näytti siltä kuin hän aikoi vihollisen kanssa lähteä pois maasta, vaikka hänen pitäisi muistaa esi-isien uskollisuutta ja rehellisyyttä isänmaata kohtaan. Kun H. M. Kuningas nyt taas oli kotona Ruotsissa, oli myös toivo että sellaiset miehet saisivat vielä ansaitun palkkansa, jotka uhkasivat vangittua ja tappaa esivallan lähettiläät ja muuten petollisesti menettelivät. — "Minä lähetän nyt renkini tätä kirjettä viemään" — kirjoitin minä lopuksi — "vaikka epäilen että te päästätte häntä takaisin. Mutta jos niin tapahtuu, lähettäkää minulle vastaukseksi muutamia riviä".

Kun annoin kirjeen hänelle, kysyi hän missä minun herrani oleskeli.

"Hän on metsässä, sillä hän pelkää teitä ja että hän vangittaisiin, jos hän tulisi tänne. Sentähden pyysi hän että te kirjoittaisitte hänelle vastauksen", — vastasin minä.

"Mitä minun on hänen kanssansa tekemistä!" sanoi pappi.

Mutta kun minä sanoin ett'en uskaltanut palata ilman vastausta, meni hän huoneesensa ja kirjoitti muutamia rivejä samalle paperille. Sitten luki hän minulle mitä oli kirjoittanut, että Löfving'in ei tarvitsisi hänestä huolta pitää, että hän kyllä vastaisi siitä, mitä oli tehnyt tai tulisi tekemään.

Nyt sanoin minä: "Minä olen Löfving, mutta sinä et ole mies vastaamaan teoistasi". Sen sanottua vedin pistolin esiin ja kohoitin sen pappia vastaan. Hän oli melkein vaipua maahan, ja pyysi nöyryimmästi että antaisin hänelle anteeksi ja rupeisin hänen ystäväkseen. Enkä tehnytkään hänelle mitään, vaan jäin sinne yöksi, ja minua kohdeltiin hyvästi.

Lokakuun 3 p. kirjoitin kolme kirjettä Tukholmaan.

Saman kuun 7 p. sain pyh. ehtoollisen pastori Malm'ilta Norbyssä ollessani. Kun seuraavana päivänä satuin seisomaan ulkona ikkunan alla, kuulin sen talonpojan, jonka luona asuin, sanovan: "Saa nähdä

lähteekö hän Björköhön Houtskär'issä! Siellä hän varmaankin hirtetään, sillä sitä he jo kauan ovat uhanneet tehdä, jos vaan saisivat hänet kiinni". Siihen vaimo vastasi: "Se olisi paha".

Minä menin huoneesen, panin käsivarret pöydälle ja nojasin niihin päätäni. Näin olin sitten hetken nukkuvinani. Kun muka heräsin, kerroin että olin nähnyt unta, jotta talonpojat Houtskär'issä aikoivat minua hirttää. Tätä talonväki kovasti kummastelemaan. Kysyin heiltä olivatko mitään sellaista kuulleet, ja he vastasivat sitä kuulleensa. Sanoin nyt että minä aina, kun joku vaara uhkasi, näin unta siitä; ja tästä levisi sitten se huhu että minä edeltäpäin tiesin mitä oli tapahtuva.

Parin päivän perästä läksin Poovalan kartanoon ja olin siellä yötä. Aamulla tuli kolme venäläistä, jotka pyysivät viinaa. Saatuansa sitä, kertoivat he että heillä oli ruhtinaan käsky ottaa pois kaikki viinapannut sekä ottivat myös rahoja, sukkaa ja kirveenkin talonpojalta. Kun olivat menneet ulos, uhaten tulla takaisin, panin minä penkille maata, tyhjä viina-lekkeri pään alla. Palattuansa riistivät he väkivallalla lekkerin pääni alta. Käsikin heidän juoda pohjaan. Kun huomasivat että lekkeri oli tyhjä, heittivät sen luotansa kiroten, vetivät miekkansa ja löivät niillä pöytään. Nyt nousin minä ja sanoin olevani herra Strandman'in renki, ja että ylöskannoin veroja ruhtinaan armeijaa varten. Sanoin myös että voisin sitoa heidän kätensä selän taakse ja näin viedä heidät ruhtinas Galitzin'ille. He väittivät että heillä oli kirjallinen käsky, jonka näyttäisivät minulle, jos tulisin alas rannalle. Minä lupasin seurata heitä, taitoin aidasta seipään ja astuin heidän takanansa. Tämä ei heitä miellyttänyt, vaan tahtoivat he että kävisin edellä, jolloin he helposti olisivat voineet pistää minun kuoliaaksi. Astuin siis heidän takanansa rannalle, ja siellä annoin heille selkään, koska eivät voineet mitään käsky-kirjaa minulle näyttää. Ensin kun rannalle tulimme, meni 2 heistä siltaa myöden vene-koppeliin, missä heidänkin veneensä oli. Ne seisoivat, kun sinne tulin, kirveet kädessä ja olisivat lyöneet minua rintaan, ellen olisi äkisti kääntynyt. Kolmas seiso juuri takanani, ja häntä löin minä seipäällä rintaa vasten, niin että hän selin putosi veteen. Sitten juoksin nopeasti maalle, ja nuo kaksi venäläistä seurasi, mutta siitä vaivasta eivät he muuta palkintoa saaneet, kuin että minä oikein ruotsalaisen tavalla löylytin heidän selkäänsä seipäälläni.

Kun venäläiset pääsivät toiseen kylään, olivat he siellä kertoneet, että heidän oli ollut tekeminen paholaisen kanssa, joka oli sanonut olevansa Strandman'in renki. He olivat kertoneet: "Pieni perkele hän oli, joka ei suinkaan olisi väliä pitänyt, vaikka olisi meidät tappanut; hän on varmaan ennen ollut sotilas ruotsalaisessa armeijassa" j. n. e. — Talonpojan talo tuli ainakin pelastetuksi ja kaikki asukkaat olivat iloissaan. Jäin vielä siksi yöksi sinne. Aamulla tuli taloon muita talonpoikia sekä venäläisten jalkavaimoja. Miehet kiittivät minua siitä kyydistä, jonka edellisenä päivänä olin antanut venäläisille.

Pari päivää myöhemmin, Lopella ollessani, sain kuulla että 83 laivaa oli Turun joella sekä että rykmenttien piti marssia talvi-leiriinsä, nimittäin Uuteen-kaupunkiin, Naantaliin, Helsinkiin ja Hämeenlinnaan; 3 rykmenttiä jäisi Turkuun. Samana Päivänä purjehdin minä Iniöön. — Yhden matkan minä vielä tein mannermaalle, ennenkuin Marraskuun 14 p. kahden pienen pojan kanssa läksin yli Ahvenan-meren. — Kun olimme noin 4 peninkulman päässä maalta, rupesi kauhea tuuli raivoamaan. Minä seisoin perällä ja pojat pitivät mastosta kiinni. Kaksi kertaa loiskahtivat aallot ylitseni, niin että jätin sieluni Jumalan haltuun ja luulin viimeisen hetkeni tulleen. Pääsin kuitenkin onnellisesti perille, sillä kun Furusund'iin tulin, oli ilma tyyntynyt, ja 16 p. Marraskuuta olin Tukholmassa. Vaarallisista matkoistani sain minä 12 riksiä. Päiväkirjani jätin kreivi Taubelle, niin ettei ollut salaisuus, kuinka paljon olin kärsinyt, paljoa enemmän, kuin mitä oppimatoim mies voi kynällä kertoa. — Nöyryydellä minä ainoastaan tahdon kiittää Sinua, armollinen Jumala, laupias Isä, näin sanoen: "Herra minun Jumalani, minä kiitän Sinua ijankaikkisesti!"

Huhtikuun 16 p. 1716 nimitettiin minä vänrikiksi, niinkuin ennen luvattu oli, ja lähetettiin taas Suomeen. Matkarahaksi annettiin 30 riksiä.

Suomalaisten talonpoikain seurassa läksin Turkuun päin; ja matkalla sain kuulla että venäläinen armeija odotti amiraali Apraksinia sekä hänen käskyjäänsä laivaston suhteen.

Toukokuun 4 p. olin Turussa, vaan en päässyt paremmin kuin muutkaan venäläisille laivoille, sill'aikaa kuin niihin lastattiin ruoka- ja ampuvaroja. Kävelin kuulustelemassa ja sain sen tiedon, että vihollisia oli Suomessa ainoastaan 12 rykmenttiä, 6—700 miestä kussakin rykmentissä. Maaliskuun alusta Huhtikuun loppuun asti oli heitä kuollut 2,375 miestä, ja Turussa makasi sairaana 2,325. Pohjanmaalta oli Turun läänein tullut rakuunoita. Venäläiset olivat kadottaneet linja-laivan, joka oli matkalla Pietarista Rääveliin. Sen piti kääntää ja samalla laukaista kanuunansa, mutta lensikin ilmaan 500 miehen kanssa. Talven kuluessa olivat venäläiset rakentaneet enemmän kuin sata kappaletta suurempia ja pienempiä aluksia. Ruhtinas Galitzin, joka talven aikana oli ollut Pietarissa, oli palattuaan mestattanut muutamia upseereita, ja useat muut olivat saaneet juosta kujaa, kun olivat pahasti menetelleet muutamissa talonpoikais-taloissa hänen poissa ollessaan. — Eräänä päivänä kuoli 8 miestä, joiden ruumiit kohta avattiin, ja sisukset olivat paloviinasta aivan mustat.

Touko- ja Kesäkuun aikana purjehdin minä Ahvenanmeren ja Turun tienoilla, vaikka näillä vesillä

liikkui paljon venäläisiä laivoja. Kerran otin veneen, jonka oli määrä viedä ruhtinas Galitzin'ille hunajaa, mettä, pähkinöitä ja voita. Toisella kertaa otin 3 miehen avulla haltuuni muonalaivan, jossa oli 100 mattoa jauhoja, 500 leiv. sianlihaa ja paljon muuta, jota kaikkea ei ole helppo luetella. Samana päivänä lähetin Sakari Wägerin Turkuun vakoilemaan, ja kun minä palasin, olivat venäläiset tappaneet vartiat ja vieneet veneen. Ajoin takaa venäläisiä laivoja ja kerran tuli niitä yht'aikaa kuusi kappaletta, jotta töin tuskin pääsin pakoon. Näinä aikoina kadotin minä neljä miestä.

Seuraavan kuun ensimmäisinä päivinä tapasin "Pollux" ja "Bernhardus" nimiset rekattimme, joita seurasin Hankoniemelle. Siellä ollessamme ammuttiin näiltä laivoilta eräänä aamuna venäläinen tunnus-ampuma, ja minä läksin maalle venäläisen vartiajoukon luo. Sekä minä että mieheni olimme venäläisissä puvuissa. Kaksi rakuunaa ratsasti kohta vastaan ja kysyi: "sto krable jeft?" (kenenkä laivat ovat). — Me vastasimme: "nasij" (meidän); sillä Polluxilla oli venäläinen ja Bernhardus'ella tanskalainen lippu. Sitten lähetin toisen rakuunoista kapteeni Arkaroff'ille ilmoittamaan että hänen kohta piti tulla laivalle luotsin kanssa, sillä meidän täytyi lähteä Turkuun. Kun tuo oli ratsastanut pois, kysyin minä eikö laivaston pitäisi lähteä Tukholmaan. — He sanoivat odottavansa tsaaria hänen laivoineen, ja minä kerroin että hän oli valmis 40,000 miehen kanssa. Sellaista ja muuta puhuttiin siinä luulossa, että minä olin venäläinen. Nyt esittelivät he että minä, sill'aikaa kun odotimme, tulisin heidän pienille aluksillensa, jotka olivat kylän edustalla. Me astuimme siis veneeseen, mutta soudimme karille, jonka tähden mies ratsasti veteen, auttaaksensa meitä irti. Mutta nähdessään useampia kiväärejä veneessä, läksi hän pakoon, vaan minun kuulani saavutti hänen kuitenkin.

Sitten jouduimme pahaan pulaan, sillä kapteeni oli ehtinyt joukkonsa kanssa rannalle, ja he lähettivät aika laukauksen meitä kohden. Pääsimme kuitenkin vahingotta pois Jumalan avulla, joka aina on minun suojani. Rekatit nostivat myös purjeensa ja ampuivat pari kertaa tykeillä, jonka perästä kaikki venäläiset pakenivat rannalta.

Saman kuun 20 päivään asti purjehdin minä Hankoniemen ja Ahvenanmaan välillä, mitään erinomaisempaa tapahtumatta. Kun aamulla 21 p. purjehdin Ekkeröhön päin, kerroin matkalla miehelleni, kuinka usein henkeni oli ollut vaarassa venäläisten kautta. Lähestyessä vanhaa suolatehdasta, huomasimme vähän savua nousevan, mutta sitten valkea sammutettiin. En ehtinyt ajatellakaan, ennenkuin näin 15 mastoa. Muutama vihollinen laiva oli jo niin likellä meitä, että mies seisoi keksi kädessä ja käski minua antaumaan, sillä "me saamme sinut kuitenkin". Laiva kääntyi nyt tuulenpuolelle, ja minä käskin silloin heittää mereen säkillisen suojoja, 1 maton venäläisiä leipiä ja 1/2 leiv. juustoa, ja itse tartuin kivääriini. Vaikka meillä oli vasta-tuuli, rukoilin kuitenkin Jumalalta apua. Kun ei muuta neuvoa ollut, annoin mennä myötä-tuuleen, ja samoin tekivät venäläisetkin, siksi että lähestyimme erästä kalliota, jonka ohitse minä pääsin nousemaan päin tuuleen, vaan venäläisten täytyi kiertää sitä suojan-puolelta. Silloin ammuin minä iloissani ruotsalaisen tunnus-laukauksen, kiittäen Jumalaa, joka niin ihmeellisesti minut pelasti vihollisten käsistä. He seurasivat minua vielä Signelskär'iin, niin että minun täytyi lähteä ulos merelle, vaikka kävi länsi-tuuli, ja monta polvea sain tehdä ennenkuin pääsin levähtämään eräsen kalastuspaikkaan.

Saman kuun 25 p. kävin laivastolle ilmoittamassa, että venäläiset olivat Ahvenanmaalla. Seuraavana päivänä komennettiin sentähden ulos 2 linja-laivaa, 3 sota-prikiä sekä muutamia veneitä, ja me purjehdimme Ahlholmalle. Pari päivää myöhemmin, kun olin käynyt Grislehamn'issa luotsia hakemassa, lupasi vara-amiraali palattuani minulle luutnantin arvon. Hänen luona olin sitten Simpnäs'issä Elokuun 2 päivään saakka, ja mainittuna päivänä läksin Koholmaan maksamaan 4 miehelleni heidän voittorahansa, joka teki 40 taaleria hop. kullekin.

Neljän päivän perästä palasin taas Simpnäs'iin, josta minä komennettiin Grislehamn'iin, tiedustelemaan kuinka monta venäläistä laivaa sinne oli saapunut. Siellä sain ainoastaan sen tiedon, että viholliset erästä kalastuspaikasta olivat vieneet 40 henkeä ja sitten palanneet takaisin. Tämän sanoman toin amiraalille illalla Elokuun 7 p., ratsastettuani sinä päivänä 8 peninkulmaa kyytihevosella, josta minä paitsi sitä omasta taskustani maksoin.

Parin päivän kuluttua komensi amiraali minun taas ulos 3 merimiehen kanssa "Halland" laivasta. Me läksimme Grislehamn'in ohitse "Pollux" nimiselle sota-prikille, joka oli Sladerön edustalla. Sieltä komennettiin minä Ahvenanmaalle. Kun veneelläni lähestyin maata, kohtasi minua muutamat venäläiset veneet ja kohta sen jälkeen kolme laivaakin, jotka käänsivät nokkansa minuun päin ja rupesivat tykeillä ampumaan. Tämä pakoitti minua kääntymään, ja sota-priket "Pollux" sekä "Ekorn", jotka olivat minua seuranneet, palasivat myös entiseen vartiopaikkaansa Sladerön edustalle. Sieltä minä sitten lähetettiin kirjeellä amiraalin luoksi, ja makasin sillä matkalla erään kallion suojassa pimeimmän osan yöstä.

Kun seuraavana aamuna sangen varhain läksin ulos merelle, kohtasivat minua muutamat veneet, joita venäläiset ajoivat takaa, ja kohta he saavuttivatkin jotkut, ryöstivät ne tyhjiksi, ottivat väen vangitsi, heittivät veneet tuuli-ajolle ja rupesivat sitten ajamaan minuakin takaa. Minä purjehdin maalle ja lähetin sanan päällikölle, että vihollinen oli ylitse tullut. Kyytihevosella läksin amiraalin luoksi; minun

oli ratsastaminen 5 peninkulmaa, ja 4 peninkulmaa oli vene-matkaa. Kun olin laivastolle tullut ja ilmoittanut asiani, lähetti amiraali minun purje-veneellä niille sota-laivoille, joidenka tuli lähteä ulos venäläisiä vastaan. Niille annettiin käsky valmistaa itsensä ilman ampumista ja melua. Amiraalin kanssa läksivät sitten 3 linja-laivaa, 1 sota-priki sekä 3 pienempää laivaa. Minä olin 13 miehen kanssa purjeveneessä. Eräs luutnantti sattui kaukaa näkemään vihollisten olevan Grislehamn'issa ja Grönsund'issa, jossa he rauhassa istuivat paisti-pannujen ja kattilain ääressä. Mainittu luutnantti nosti kohta jyräkkää. Nyt venäläiset jättivät sekä pannut että kattilat, vetivät 7 venettä salmen poikki ja läksivät Furusund'iin päin, mihinkä minä heitä seurasin niin likellä, että taisin nostaa merestä pari lakkia, jotka putosivat soutajain päästä. Hämärässä he katosivat näkyvistäni, sillä olivat kääntyneet minulle tuntemattomalle tielle. Riensin taas viemään sanaa amiraalille, joka nyt antoi käskyn, että kaikkien piti valmistaa itsensä ajamaan venäläiset pois noilta tienoilta. Kun sitten taas istuin veneessäni, rummutin oikein kauheasti keski-yöllä, peloittaakseni vihollisia, joita luulimme vieläkin olevan siellä, vaikka ne jo aikoja sitten olivat kaikki päässeet lähtemään tiehensä. Turhaa olisi ollut enää heitä hakea, ja minä läksin sentähden venäläisten illallis-paikalle, jossa talonpojat valittivat heidän ryöstämistään. Sieltä läksin Koholmaan päin; ja kun kohtasin amiraalin merellä, ilmoitin hänelle talonpoikain valitukset. Tällä kertaa hän ei antanut mitään käskyä valmistuksista. — Koholmassa levähdin saman kuun 18 päivään asti.

Lokakuulla komennettiin minä taas Suomeen ja Hankoniemelle. Siellä sain vangitsi tuon venäläisen kapteenin perheineen, joka niin onnellisesti pääsi ruotsalaisen laivaston kynsistä. Paitsi näitä sain useampia muitakin vankeja sekä 3 muona-laivaa, joilla kaikilla palasin Tukholmaan Marraskuun loppupuolella; ja sinne jäin minä talveksi, aina Huhtikuun alkuun asti 1717. — Suuresti tulee minun kiittää Jumalaani, että Hän on käskenyt pyhain enkeleinsä suojella minua vaarallisilla retkilläni. Sillä, jos ei Hän olisi johtanut minua ja kaikkivaltiaisuudellansa ikäänkuin kotkan siivillä minua kantanut ja työtänä edistänyt, olisi vesi tullut haudakseni, samaten kuin Pharaolle, ja minun viholliseni olisivat minun kukistaneet. Sentähden ilolla kiitän ja ylistän Herraa ijankaikkisesti!

Huhtikuun 2 p. 1717 lähetettiin minä 12 miehen kanssa Ystad'iin, mihinkä purjehdin rannikkoa myöden. Kun tulin Skånen maakuntaan, oli se minusta niin ihana, kuin olisin tullut Kaanaan-maahan. Yhdellä hopea-äyrillä ostin koko sangollisen eläviä turskia. Ihmisten huoneet olivat raketut virvistä ja savesta, aidat olivat kivistä ja turpeista. Turpeita polttivat, kun keittivät tai leipoivat[1]. Kaikenlaiset ihanat hedelmä-puut kasvoivat talonpoikien puutarhoissa, ja rannoilla oli kauniita viheriäisiä käytäviä. Tätä kaikkea näin minä ensimmäisen päivän Skånessa ollessani.

[1] Ehkä Suomikin tulee sellaiseksi "Kaanaan maaksi", jahka tarpeeksi ehditään metsiä hävittää. Latojan muistutus.

Falsterbo'ssa oli minulla kortteri erään luutnantti Turitz'in luona, mistä minä tein partioretkiä Kesäkuun loppuun saakka; otin 25 vankia ja 3 muona- ja viini-laivaa. Olin myöskin tanskalaista laivastoa Köpenhaminassa katsomassa. Sieltä Kunink. Majesteetti Kaarlo XII vainaja kutsutti minua luoksensa Lund'iin, missä hän tutki minua pää-asiallisesti seuraavista asioista: 1) kenenkä johdolla ensin tein partioretkiä; 2) kuinka kauan niitä olin tehnyt; 3) syntyperästani ja kuinka vanha minä olin; 4) olinko nainut vai naimaton; 5) olinko tehnyt onnellisia vai onnettomia retkiä; 6) voisinko vakoamisella saada tietoa venäläisten sotavoimasta Suomessa; 7) mihin muona-varoja voitaisiin asettaa ja kuinka paljon. — Kun näihin kysymyksiin olin antanut alamaisen vastauksen, astui sisään kenraaliluutnantti kreivi Lieven, jolle K. M. myöskin kiitti minua, sanoen kaksi kertaa: "Me näemme, ettei Löfving ole pelkuri". Tähän minä lisäsin: "Minä en vapise Jumalan enkä kuninkaan edessä, ja vielä vähemmin minä vihollista pelkään; sillä Jumalani on armollinen sekä kuninkaani oikea, ja mitä viholliseen tulee, lyön minä häntä, jos ei hän jaksa minua lyödä, eikä pelko siinä auta" y. m. Tämän perästä luvattiin, että minä vielä toisen kerran pääsisin kuninkaan puheelle, ja annettiin minulle 100 tukaattia.

Sitten jouduin selkkauksiin asianneuvos Falströmin kanssa, joka tarjosi minulle rahamerkkejä 300 hopea-taalaria vastaan, jotka hän oli minulta saanut. Tämän seikan johdosta kävimme molemmat Kunink. Majesteetin luona, jossa selitin että minä, joka tänään olin Ruotsissa, mutta huomenna Tanskassa tai Venäjällä, olisin miesteni kanssa onnettomassa pulassa, jos minulla olisi tuommoista rahaa. Hetken aikaa mietittyänsä käski Kunink. Majesteetti Falströmin antaa minulle puoleksi kumpaakin rahalajia, ja jos kukaan kieltäisi ottaakseen vastaan minulta rahamerkkejä, pitäisi minun kohta siitä ilmoittaman, ja vastustaja olisi Kunink. Majesteetin käskyn rikkोजना hengeltä rangaistava. Samalla hankin myös Sund'ille ja Grönberg'ille kaappaus-lupakirjan, joka oli varustettu Kunink. Majesteetin nimikirjoituksella, sekä kapteenin-valtuukirjan vänrikki Nils Gestrin'ille. — Mutta tämän jälkeen läksin minä ilman kuninkaan käskyä Tukholmaan, ja kirjeen kautta käski Kunink. Majesteetti minun palata Lund'iin. Minä olin jotenkin mielivaltaisesti menetellyt kestikievari-paikoissa. Palasin kun palasinkin, ratsastaen 64 peninkulmaa neljässä vuorokaudessa.

Kohta kaupunkiin tultuani annoin ilmoittaa itseni, mutta minua ei otettu vastaan. Kävin sill'aikaa Lieven'in, Feiffen'in ja Falström'in luona, jotka kaikki minua vihasivat ja minulle pilkallisesti sanoivat:

"Mene vielä kuninkaan luoksi".

Parin viikon perästä seisoin pihalla, kun K. M. tuli ratsastaen kenraaleinsa ja everstinsä kanssa. Kun hän aikoi astua sisään, tartuin hänen käsivarteensa ja, kääntäen häntä minuun päin, sanoin:

"Minä olen saanut armollisen kuninkaan käskyn, ja tässä nyt seison odottamassa teidän määräystä". — Hän katseli minua ja sanoi: "Löfving!" — Minä tein kunniaa. — Hän ei virkannut sanaakaan, vaan astui sisään. Minä menin kortteriini ja heittäydyin vuoteelle, mutta samassa tuli kapteeni Horustjerna ja käski minua K. M:n luoksi, joka minua odotti. — Kohta kun astuin ovesta sisään, kysyi K. M. kuinka minä olin ilman käskyä pois lähtenyt, ja minä vastasin:

"Minä jäin mielestäni liian kauan tänne, sentähden ai'oin rientää sinne, missä venäläinen armeija liikkuu, ja sitten Turusta palata tiedolla, kuinka väkevä vihollinen on", y. m.

"Kuinka tunnette te meidän tahtomme?" — kysyi kuningas. Vastaukseksi annoin hänelle liistan, johon olin kirjoittanut hänen entisen tutkintonsa kysymykset, joidenka nojalla olin toimeen ryhtynyt.

Kun Kunink. Majesteetti oli paperia katsellut, piti hän sen ja sanoi minulle: "Koska tahdotte lähteä?"

Minä vastasin: "Se riippuu armollisesta kuninkaasta, koska ja minne minun tulee lähteä — tuleenko vai veteen".

"Ei, ei; teidän pitää lähteä Turkuun. Jääkää tänne huomiseksi. Mitä maksoi matkanne?"

"50 ploottua, mutta ne minä kyllä otan venäläisiltä". — Tämän minä sanoin sentähden, että pian pääsisin lähtemään pois, ettei kaikkia hullutuksiani siellä kerrottaisi. Kunink. Majesteetti tarttui nyt kynään ja kirjoitti kalenterien että Alphenteil'in aamulla piti antaman minulle 50 ploottua. Minä astuin likemmäksi, nähdäkseni kuinka K. M. kirjoitti. Silloin sysäsi hän kirjoitus-aseet luotansa ja taputti olkapäätäni, sanoen:

"Rakas Löfving'imme, lähtekää huomenna ja toimittakaa tehtävänne, niin muonavarat pian lähetetään Suomeen. Me tahdomme muistaa teitä".

Samana päivänä ratsastin minä Malmöhön ja olin yötä siellä. Aamulla, kohta kuu portit avattiin, läksin sieltä pois, mennäkseni K. M:n luo, mutta hän kohtasi minua 1/2 peninkulman päässä Malmöstä. Minä astuin maahan ja sanoin tervehtien: "Hyvää huomenta, armollinen kuninkaani!" — K. M. kysyi: "Löfving, missä te olette käyneet?"

"Minä läksin eilen illalla katselemaan Malmön linnoituksia, koska olen nähnyt Viipurin ja Käkisalmen linnoitukset sekä useat muut vahvat paikat. Mutta ennenkuin olin mitään nähnyt, pantiin portit kiinni ja minun täytyi jäädä sinne yöksi, josta nyt armoa pyydän".

"Mitä te Malmöstä piditte?" kysyi kuningas. "Se on maineensa vertainen".

"Koska ai'otte lähteä?"

"Nyt kohta".

"Oletteko saaneet rahat Alphenteil'ilta?"

"En ole; mutta tuolla hän tuleeekin".

"Kuinka Löfving rahansa saa?" kysyi K. M. Alphenteil'ilta.

"Ne ovat luetut minun pöydälläni; jos hän menee sinne ja antaa kuitenkin, saapi hän ne kohta"; — vastasi tämä.

"Jääkää hyvästi ja toimittakaa kaikki lupauksenne mukaan", sanoi K. M. ja ratsasti tiehensä, ja minä eteenpäin niin nopeasti kuin hevonen jaksoi. Mutta hetken perästä kuulin Alphenteil'in huutavan jälessäni: "Löfving, Löfving, pysähtykää, pysähtykää!" — jonka kuultua käännyn ja ratsastin häntä vastaan. Hän sanoi: "K. M. varoittaa teitä harjoittamasta väkivaltaa matkallanne. Menetkää siis varovaisesti. K. M. vakuuttaa teille armonsa, vaan ei mitään muuta".

Minä lähetin alamaisen tervehdykseni, lupasin olla varovainen ja läksin sitten entistä tietäni Tukholmaan.

Siellä otin passini ja valmistin itseni matkaa varten Elokuun viimeisenä päivänä, jolloin läksin Suomeen päin. Vänöhön jätin mieheni ja veneeni ja jatkoin matkaani erään talonpojan ja hänen voimansa kanssa Turkuun. Syyskuun 18 p. olin samassa kortterinsa venäläisten kanssa ja makasin lattialla heidän päällystakkiansa päällä. Seuraavana päivänä kävelin ympäri kaupungissa. Ensin olin

tuomiokirkossa ja tein siellä rukoukseni. Sen jälkeen seurasin herra Simonia ja pyysin että vaimo sanoisi minua Korpon talonpojaksi, joka tuli Tukholmasta. Vaan herra Simon sanoi ettei hänellä ollut mitään yhteyttä niiden kanssa, jotka sieltä tulivat. Kuitenkin seurasin minä pappia huoneeseen, jolloin hän venäläisten upseerien tähden, jotka siellä olivat, sanoi: "Tulkaa sisään, te molemmat! — Mitä arvelette, hyvät herrat, tämä vaimo tahtoo tuon miehen puolisoiseksi, ja nyt tahdon pitää pienen tutkinnon heidän kanssa ensiksi". — Astuimme nyt herra Simonin kamariin, missä minä ilmoitin että olin Löfving. Pappi säikähtyi kovasti ja sanoi että minä vielä saattaisin häntä, hänen vaimonsa ja lapsensa teiltä. — Minä käskin hänen olla vaiti, sillä minä en ilmoittaisi itseäni venäläisille, vaikk'en heitä pelännytkään, jos hän ei itse sitä tekisi. Pappi käski nyt lemmittynsä tuoda meille ruokaa ja lähetti noutamaan Göran Litovius'en, jolta minä sain paljon tietoja vihollisen voimasta.

Sitten menin ostamaan leiviskän suoloja ja leiviskän tuoretta lihaa. Vaimon panin käymään edessäni katuja myöden ristin rastin, sekä rantaa myöden laivaston ohitse. Jälkeen puolen päivän olin tanskalaisessa laivassa, joka oli tuonut 399 tynnyriä rukiita. Minä ostin 8 kappaletta, kysyin koska laiva taas aikoi lähteä ja mitä tietä, — "Utön tietä", vastasi laivuri. Minä sanoin olevani Aspön luotsikartanosta, — ja lisäsin sitten: "minä tulen olemaan teidän luotsinne Utölle; siitä syystä minä kysyn".

"Vai niin. — Kuuluuko mitään ruotsalaisista?"

"Ei yhtään mitään".

"14 tai 15 päivän perästä olen minä valmis lähtemään".

Sieltä menin kauppapuotiin torin varrella ostamaan saappaita itselleni. Minä maksoin niistä 5 karolinia, joista 3 Venäjän ja 2 Ruotsin rahoissa; viimeksi-mainitut olivat tehdyt samana vuonna. Venäläinen otti ne kyllä vastaan, mutta samassa sai Rymättylän nimismies rahat käteensä ja kysyi, mistä olin kotoisin ja kelle saappaita ostin. Minä vastasin että olin Korpostasta ja palveluksessa Erkki Matinpojan luona Houtskär'issä. — "Saappaat ostan ylioppilaalle, joka saarnaa meillä".

"Mikä on hänen nimensä?"

"No, niinkuin ette häntä tuntisi", sanoin minä, sillä en kohta muistanut miehen nimeä.

"Anders Silvanko?"

"No, miksi kysytte, koska tiedätte sen kuitenkin".

Mutta nyt sanoi nimismies: "Silvan kävi hiljakkoin täällä; miksi hän ei itse niitä ostanut?"

"Se ei minuun koske".

"Sinä et ole Korpon pitäjässä syntynyt".

"En olekaan. Minä olen kotosin Gillobackasta Uudeltamaalta, mutta nyt palveluksessa Korpossa, niinkuin jo kerran sanoin. Jos ette minua usko, niin tämä Matti renki, joka tässä seisoo, kyllä minua tuntee, sillä olen hänen lapsensa kummi". — Tämä olikin täyttä totta, sillä mainittu renki palveli ennen maisteri Pilman'in luona, ja minä tulin hänen lapsensa kummiksi, kun v. 1715 oleskelin partioretkillä. — Renki sanoikin että se oli totta, mutta nyt nimismies sai hänestä kiinni ja käski hänen olla valehtelematta. Nimismiehellä oli hyvä miekka sivulla, ja minun teki mieli siepata se ja pistää hänet tuonelaan, mutta keksin kuitenkin toisen keinon ja sanoin Matille: "Ole sinä täällä niin kauan kuin minä käyn ostamassa lapsilles vehnäleipää". Pistäymin venäläisten joukkoon ja jätin sekä rahat että saappaat puotiin. Sitten eräästä kadun-kulmasta näin kuinka minua etsittiin. Vaimon lähetin tuomaan saappaat, istuin veneeseen ja annoin soutaa kaikkein laivain ohitse jokea myöden, jossa oli aivan tyyni. Mutta kun olimme päässeet linnan ohitse, oli niin ankara myötä-tuuli, ett'en kahden tunnin kuluessa voinut purjeita käyttää. Täll'aikaa olivat venäläiset etsineet minua koko kaupungissa. Syyskuun 20 p. tulin Vänöhön ja sitte väkeni luo, jotka oleskelivat Holmaskär'issä.

Laveaksi kävisi kertoella mitä kaikkia minä tein Lokakuun loppuun asti: 5 venäläistä lotjaa otin kiinni, 150 ruplaa sain rahoissa, 3 laivaa, lastattuina kaikenlaisilla ruokavaroilla; 3 venäläistä minä tapoin, 15 joutui vangiksi, vaikka minun sitten täytyi päästää heidät vapaiksi vasta-tuulen tähden. Kallioin välitse kuljin Trunsöhön 16 peninkulmaa Hästsund'ista, mistä minä lotjat sain; ne lähetin 13 p. Lokakuuta Tukholmaan sekä kirjeen päätirehtöri Lieven'ille ja venäläisiä kirjeitä, jotka Turussa olin saanut haltuuni. Vielä lähetin lupaukseni mukaan K. M:lle kertomuksen niistä venäläisistä rykmenteistä, jotka siihen aikaan olivat Turussa, ja heidän vaatteuksestaan. Itse täytyi minun jäädä sinne, missä olin, saman kuun loppuun asti, vastatuulen tähden. Mainitun kertomuksen lähetin kolmessa eri kuvertissa, mutta samalla päällekirjoituksella, K. M:in oman käskyn mukaan, sillä hän oli sanonut: "Jos te kirjoitatte meille, niin kirjoittakaa kolmessa eri kuvertissa ja varustakaa kaikki meidän päällekirjoituksella. Kaksi

kirjettä saattavat he avata kansliassa, mutta ei kolmatta". — Vieläpä varoitti hän minua, jos kirjoittaisin Lievenille, kertomasta liian tarkkaan kaikkia seikkoja y. m. Kaikki, mitä muuten Suomessa tapahtui ja havaittiin, piti minun ilmoittaa hänelle. Kun kaiken tämän olin lähettänyt muistossa suurikunniaiselle kuninkaalle Kaarle XII:lle, palasin Kemiöön ja katselin Ängen satamasta venäläisiä muonalaivoja, mutta minulla oli niin vähäinen miesvoima etten voinut karata heidän kimppuunsa, vaan läksin Korppoon ja Aspöhön, missä otin haltuuni ennen mainitun tanskalaisen laivan, joka nyt tuli Turusta ja jonka nimi oli "Jomfru Christina". Tällä läksin Tukholmaan 3 p. Marraskuuta ja tulin sinne illalla saman kuun 5 p. Kiitin Jumalaani, joka niin ihmeellisesti oli suojellut ja varjellut minua, jotta olin vahingotta päässyt sekä myrskyistä että vihollisen kuulista. Jumalan armo on minulle varmaan ollut uusi joka aamu; siitä sieluni riemuitsee ja laulaa Halleluja.

Sinä vuonna olin marssinut ja matkustanut yhteensä 466 peninkulmaa.

Vuonna 1718 läksin loppupuolella Maaliskuuta taas Etelä-Ruotsiin ja oleskelin Trölleborgin tienoilla 7 päivään Huhtikuuta. Mainittuna päivänä ajelimme erästä tanskalaista laivaa Drakö'lle. Siellä me käännyimme ja otimme toisen kiinni Kyögen lahdella. Laivurin ja perämiehen sekä 6 miestä lähetin kohta vartioittuina Malmöhön ja laivan Ystad'iin luutnantti Liljan kanssa.

Seuraavana päivänä oli kauhea myrsky, niin että hietasärkät siirtyivät uusille sijoille. Minä olin merellä sinä päivänä ja annoin mennä myötätuuleen. Kun tulin Falster'iu hietasärkälle, en voinut päästä siitä ohitse, vaan jouduin karille. Nyt käskin miesteni noudattaa minun esimerkkiäni, mitä hyvänensä tekisin. Aallot nostivat meitä milloin korkealle ilmaan, milloin taas heittivät meitä syvyyteen, niin että peräpuu viimein tarttui pohjaan kiinni. Silloin hyppäsin minä mereen, ja joka mies minun perästani, pitäen jahdin laidasta kiinni. Taas vei aalto meidät kappalen matkaa, ja niin pian kuin jalkamme koskivat pohjaan, vedimme jahdin perässämme, siksi että pääsimme hietasärkälle. Sieltä heitimme harkin maalle, mutta itse emme sinne päässeet, sillä myrsky kävi yhä ankarammaksi ja aallot loiskivat meidän ylitse. Jahti oli puoleksi sanaan peitetty, ja me saimme seisoa koko päivän vedessä. Mutta illalla olivat hietasärkät siirtyneet niin, että oli aivan kuivaa maata Falsteriin saakka, missä ennen oli ollut leveä vesi välillä. Minä juoksin nyt kylään, saadakseni sieltä väkeä ja hevosia jahtia pelastamaan. Mutta kun nämät olivat päässeet jahdin luo, nousi vesi taas niin että he töin tuskin pelastivat henkensä.

Huhtikuun 16 p. läksin minä merelle muutamain muiden kanssa ja olin ensimmäinen tappelemaan tanskalaisten kanssa. — Malmöstä tein myös sittemmin useita partioretkiä Saltholman, Amagerin ja Drakön tienoille. — Englantilaiset tulivat tanskalaisten laivaston avuksi 9 laivalla, ja 6 laivan piti vielä seurata niitä Itämerelle. Siellä minä purjehdin ympäri pienellä jahdillani, siksi että käännyin paluumatkalle Tukholmaan, johonka saavuin Toukokuun 31 p., josta olkoon Jumalalle kiitos.

Heinäkuun keskipaikoilla otin taas passini sieltä ja läksin miesteni kanssa Hankoniemelle päin. 29 p. otin Hankoniemen ulapalla venäläisen laivan, joka tuli Räävelistä ja oli lastattu 70 tynnyrillä suojoja ja 200 leiv. tupakkaa, paitsi muilla tavaroilla. Mutta kun kävi länsi-tuuli, täytyi minun viimein jättää laiva ankkuriin, sittenkuin olin purjehtinut koko yön. Vähällä pääsinkin pakoon, sillä nyt tuli laivoja sekä Jungfrusundista että Hankoniemeltä, niin ettei minulla ollut muuta neuvoa kuin upottaa vene ja seisoa miesteni kanssa vedessä suuhun asti, siksi että laivat olivat ohitse kulkeneet. Venäläiset etsivät ja ajelivat minua monta päivää. 15 p. Elokuuta otin minä lotjan ja kumppalini Eeder toisen, jolla hän läksi Tukholmaan.

Minä läksin Paraisiin päin, otin tiellä taas toisen venäläisen lotjan, jonka minun kuitenkin täytyi päästää vapaaksi jälleen vastatuulen tähden. Purjehdin sitten Mörskär'in kalastus-paikalle ja näin että sinne tuli venäläisiä kolmessa saaristo-veneessä. Tämän huomattuani purjehdin yhä eteenpäin ja ammuin tiellä muutamia laukauksia. Venäläiset olivat kohta kysyneet talonpojilta, jotka olivat siellä kalastamassa, kuka se oli, joka ampui. — "Kaiketi teidän väkeä", olivat nämät vastanneet. "Ei", oli upseeri sanonut, "kyllä se taitaa olla Lovijn", ja oli samassa ajanut miehensä veneisin ja soutanut sieltä aika kyytiä, niin että talonpojat jäivät rauhaan siksi kertaa. Minä olin ajavinani heitä takaa pienellä veneelläni, mutta olin hyvin iloinen mielessäni että he läksivät pakoon Turkuun. Minä purjehdin sitten meren poikki ja saavuin 2 p. Syysk. Tukholmaan.

Lokakuun 16 p. läksin taas Suomeen laivani ja 13 miehen kanssa, joiden palkat minä itse maksoin, koska ei kukaan tahtonut minua tällä kertaa matkalle lähettää. Kapteeni Eeder seurasi minua purressaan 8 miehellä. Hyvin vähän hyötyä tästä matkasta kuitenkin oli. Kun olimme purjehtineet ympäri, saamatta mitään aikaan, tulimme 8 p. Marraskuuta Hankoniemen saaristoon; siellä katselimme kuinka venäläiset liikkuvat edestakaisin ja me läksimme seuraavan päivän illalla muutamain venäläisten laivain perään, jotka laskivat maalle eräälle saarelle. Me soudimme sinne, mutta hämmästyksellemme oli siellä valkeain ympärillä noin 300 miestä erään majurin johdolla. Kun sen havaitsin, tein minä ensin rukouksen miesteni kanssa ja kehoitin heitä rohkeuteen, jotta hakkaisivat päälle miehen tavalla. Jumala oli meidän turvanamme — sanoin — y. m., mitä siinä hädässä ehdin esiin tuoda.

Kun lähestyimme vihollisia, huusi vartia: "sto ludi" (mitä väkeä). — Minä vastasin: "Petersburgska polkava" (Pietarin rykmenttiä). — Hän sanoi: "Gribi tut" (souda tänne). — Minä vastasin: "totsiäs" (paikalla), ja kun lähenimme heitä, ammuimme, Eeder sekä minä kumpikin kahdella pienellä tykillä. Silloin lensi sekä valkea että väki pitkän matkan päähän. Minä iskin kiinni eräasen laivaan, mutta sieltä hakattiin meitä vastaan, jotta viisi miehistäni haavoitettiin. Olisin kuitenkin saanut laivat valtaani, jos mieheni olisivat minua seuranneet, vaan niin ei ollut laita. Eederiin sattui myöskin kuula, niin että hänen täytyi lähteä tiehensä, ja minun oli pakko tehdä samoin, sillä mieheni olivat hyvin alakuloiset. — 28 p. Huhtikuuta olimme taas Tukholmassa.

Vuonna 1719 Huhtikuun 2 p. tein minä kontrahdin Kunink. Majesteetin kanssa, että hankkisin tietoja venäläisten maa- ja meri-voimasta omalla veneellä, mutta kruunun miehillä, josta saisin 200 riksiä kuukaudessa. Saatuaani paroni Taubelta 160 rixsin setelin, purjehdin Tukholmasta saman kuun 29 p.

Muun muassa sain minä tällä matkalla tietää talonpojalta Karunan kappelista, että 2 miehen joka manttaalain puolesta piti seurata venäläistä laivastoa Ruotsiin. Sitten kun itse olin käynyt Hankoniemellä tätä laivastoa katselemassa ja saanut Anders Silvan'ilta täydellisemmät tiedot vihollisen armeijasta Turussa, palasin saariston kautta Tukholmaan, koska nyt oli ihan selvä, että venäläiset aikoivat samota Ruotsiin. Heinäkuun 4 p. jätin saamani tiedot kirjallisesti Kunink. Majesteetille. Niiden kertominen kävisi liian laveaksi, ja kunn. lukija kuitenkin itse ymmärtää kuinka paljon vaivaa saa nähdä ennen kuin saa tarkat tiedot vihollisen toimesta ja voimasta.

Kohta komensi amiraali Taube minua taas ulos. En kuitenkaan ennättänyt Ahvenan-mertä kauemmaksi, — sillä siellä kohtasi minua venäläinen laivasto. Kiireesti palasin Furusund'iin ja laivasto läksi Kappelskär'iin. Kohta lähetin tiedon tästä K. M:tille, ja samana yönä tulivat luokseni kapteenit Rottenborg ja Eeder sekä niiden seurassa K. M:in lähettämät kenraali-ajtantit Sparre ja Tessin, jotka tulivat kuninkaan luota Tunasta venäläistä laivastoa katselemaan. 12 p. olimme me kaikki n. s. Raatimiehen-saarella. Samana päivänä tuli ruotsalainen pursi "Putsvärch" Ahvenanmaalta, luutnantti Lilljan johdolla; ja sitä seurasi venäläinen lähettiläs Osterman. Kun minä rupesin ampumaan erästä venäläistä purtta kohti, joka tuli tuon ruotsalaisen purren kanssa, ilmoitti Lillja että se kuului hänen seuraansa. Kohta tämän jälkeen saapui venäläinen laivasto paikalle ja lähetti muutamat purjeveneet ajamaan minua takaa. Toiset sytyttivät Furusund'in kartanoa tuleen. Itse laivasto läksi Oxhalsen'in kantta Djurhamn'iin, ja minä seurasin heitä toista tietä. Seuraavana aamuna olivat venäläiset panneet kirkon ovelle julistuksen, jossa ilmoitettiin, että ne, jotka jäivät taloihinsa, voisivat niissä elää huoletta niin hengen kuin omaisuutensa suhteen y. m. Tämän julistuksen lähetin minä kohta K. M:tille, joka oleskeli Tunassa, ja kaikissa kirkoissa heti ilmoitettiin, ettei kenenkään pitäisi uskoa venäläisten vakuutuksia.

Vihollisten laivasto oli Dahlan linnoituksen ohitse lähtenyt Norrköping'iin päin, ja minä olin tiedustelemassa Dahlan ja Djurhamn'in tienoilla, kun 12 p. Elokuuta kohtasin venäläisen postiveneen, joka oli varustettu 20 miehellä ja 2 yli-upseerilla, kaikki hyvissä aseissa. Nämät lähettivät ensin laukauksen meitä kohden. Minä kysyin heiltä, olinko minä koskaan huonosti tähdännyt. He vastasivat: "Ei". "Emme pelkää. Voitto on meidän. Soutakaa eteenpäin", huusin minä; ja lähestyessä saimme toisen laukauksen. Silloin Johan Bergström haavoitettiin käsivarteen, kaikki toisen laidan hangat ammuttiin pois ja lakki minun päästäni. Nyt ammuin minä 3-leiviskän tykillä, ja kuula sattui niin hyvästi etteivät venäläiset enää voineet meille mitään vahinkoa tehdä. Kun vielä olin yhden kiväärin-laukauksen ampunut, täytyi minun asettaa hangat kuntoon ja antaa venäläisten lähteä tiehensä. Heidän purjeensa ja maston, jonka olin ampunut mereen, sain minä kuitenkin.

Elokuun 15 p. tulin Vaxholmaan, johon jätin mieheni väliskärin hoidettaviksi; itse läksin samana päivänä Djurhamn'iin ja kohtasin matkalla koko venäläisen laivaston. Ne ajelivat minua Sundbyhyn saakka, jossa minun täytyi astua maalle, ja venäläiset ottivat minun pienen veneeni. Kenraaliluutnantti Cronstedt'in hevosella ratsastin minä Lindal'iin, jossa sitten otin venäläisiä vastaan kahdella pienellä tykillä ja rummuttamisella. He olivat aikoneet mennä Lindal'in sivutse, mutta kääntyivät nyt kohta Vårdholmaan päin ja olivat yötä siellä. Yö-vartian asettivat he Lindal'iin. Klo 9 j. pp. rummutin minä ilta-rumpua, ikäänkuin siellä olisi ollut paljonkin sotaväkeä, ja yöllä ratsastin amiraalin luokse. Minä pyysin että hän seuraisi minua katselemaan venäläistä laivastoa, mutta siihen sain vastauksen, että perkele, vaan ei hän, lähteköön ulkopuolelle Vaxholman linnoitusta. Minä palasin siis yksin, huusin: "verda!" Lindal'in rannalla ja vastasin tähän itse. Sellaista toimitin siksi kuin päivä nousi, jolloin ammuin ruotsalaisen tunnus-laukauksen ja rummutin aamu-rumpua. Venäläiset läksivät laivoineen Tunan ulapalle ja lähettivät muutamat veneet polttamaan Grönberg'in kartanon Stekesund'illa; niin tapahtui myös sangen vähäksi kunniaksi ruotsalaiselle laivastolle, joka makasi Vaxholman salvan sisäpuolella ja sieltä ampui muutamia laukauksia, kun venäläiset kääntyivät, lähtien Östanå'lle, jossa he polttivat ihanan herras-kartanon. Rakuunat, jotka olivat siellä, läksivät pakoon ja antoivat vihollisten vapaasti menetellä kuinka tahtoivat. — Kun olivat näin polttaneet ja ryöstäneet pitkin rantoja Arbogaan asti, palasi toinen osa laivastoa Turkuun ja toinen läksi Pohjanmaalle ilman mitään kunnollista tappelua.

Lokakuun 3 p. läksin taas Suomeen päin. — Niinä päivinä oli tulipalo juuri hävittänyt 400 kartanoa Tukholmassa. — Minä purjehdin meren yli; venäläiset kulkivat usein kallioin toisella puolella ja minä toisella. Marraskuun alussa olin Baresund'issa; vangitsin siellä 2 venäläistä, jotka näyttivät minulle kaksi kauppalaivaa, jotka vastatuulen tähden seisoivat salmen suussa. Minä menin kohta niitä omistamaan. Tavaraa niissä oli 6,000 riksin arvosta. Nyt sattui niin että tuuli muuttui edullisemmaksi, ja minä purjehdin eteenpäin pari päivää saaliineni. Mutta ankara etelätuuli eräänä yönä ajoi laivani karille; minä kadotin oman veneeni, kiväärejä, 700 rullaa Hollannin tupakkaa ja paljon muuta. Itse olin melkein menettää henkeni, mutta sain kuitenkin ankkurin pohjaan, ja katkaistuani sitten ankkuriköydet, tulin pää-asiallisesti onneni avulla, seuraavana aamuna hyvään satamaan. Siellä minun täytyi viipyä melkein kokonainen viikko. Toinen venäläinen vanki pääsi sill'aikaa pakoon talonpojan veneellä, jossa oli tämän nuotta. Muutaman päivän perästä tuli hän takaisin 3 pienen laivan kanssa, jotka olivat saaneet minun veneeni kiinni kiväärineen päivineen. Ensin oli venäläisten aikomus käyttää näitä, mutta vesi oli pilannut ne, ett'ei ampuminen kohta käynyt laatuun. Talonpoikain kautta sain minä kuitenkin tiedon heidän tulostaan, ja koska tuuli nyt oli edullinen, läksin purjehtimaan pois. Tulin Vänöskär'ille, jouduin siellä karille, ja alukseni sai rei'an. Pääsin vihdoon sieltä Trunsö'lle ja sain kärsiä kauheaa etelämyrskyä. Myrsky kiihtyi kiihtymistään, ja hirmuisimmalla tavalla ilmoitti myrsky Jumalan vihaa uuden-vuoden yönä. Kunink. Majesteetti oli täll'aikaa kaksi kertaa lähettänyt erään Nylander'in minua etsimään, ja kummastakin matkasta oli tämä saanut 100 riksiä. Hänen oli täytynyt pari päivää elää katajan-marjoista, kun ei hän tuulen tähden päässyt mihinkään ja ruoka-varansa loppuivat. Suurella vaivalla oli hän päässyt takaisin Tukholmaan vähän aikaa ennenkuin minä saavuin sinne, joka tapahtui Tammikuun 29 p. Mitä minä olin kärsinyt, on mahdotointa kertomalla ilmoittaa. Muutamat vangit minulla kuitenkin oli, kiitos Jumalan.

Kevätpuolella tein vielä pienen retken kapteeni Ceder'in ja luutnantti Boltz'in kanssa Utö'lle, ja saaristossa olin myös tiedustelemassa, mutta Huhtikuun 30 p. palasin Tukholmaan, mihinkä viimeinkin jäin rauhaan muitten minun kaltaisten kanssa.

Jumalan suurta armoa ja kaikkia hyviä töitä, joita Hän on minulle osoittanut, en ikinä unohda; vaan iloisella sydämellä tahdon sanoa:

Ylistys olkoon Jumalalle!

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK PÄIVÄKIRJA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™

electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any

Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.